

Muntanya

www.cec.cat

ANY 135 • ABRIL 2011

894

ELS CAMINS DE LA PALMA

Excursionisme i vulcanoespeleologia
a les Canàries

ALTA MUNTANYA

Ombrèr deth Montardo

EXCURSIONISME

Collegats a vista de lupa:
els líquens com a protagonistes

SENDERISME

Pels Alps de l'Ötztal

PERSONATGES

Bonaventura Ubach,
un biblista excursionista

LA PALMA-TENEGUÍA PRINCESS

HOTEL&SPA&CONFERENCE

Visiti el millor resort de la magnífica illa de La Palma

Podríem dir, sense cap dubte, que la qualitat dels serveis i les instal·lacions del nostre hotel ja confereix aquesta sensació de "fantàstiques i inoblidables" amb què tots desitgem recordar les nostres vacances.

Situat en un entorn excepcional en ple Oceà Atlàntic, en un enclavament paisatgístic de gran bellesa, com és el de Fuencaliente de La Palma, al sud de l'illa de La Palma a l'arxipèlag de les Canàries.

L'hotel La Palma Princess és el "camp base" ideal, ubicat en un dels entorns naturals més bells que podem trobar en aquestes illes.

Info i reserves:
www.princess-hotels.com

 Princess
HOTELS&RESORTS

Redacció i administració

Centre Excursionista de Catalunya
Paradís, 10 i 12
08002 Barcelona
Tel.: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat
www.cec.cat

Subscripcions

Tel.: 933 152 311
Subscripció anual: 26 €
(sis números)

Publicitat

Tel.: 696 206 159
revista.muntanya@cec.cat

Dipòsit legal

B-545-1958

ISSN

0212-2111

Imprès en paper ecològic

Director

Ferran Alexandri
ferran@alexandri.cat

Edició i

assessorament lingüístic

Estudi Ferran Alexandri
www.alexandri.cat

Secretari de redacció

Ernest Godó

Consell de redacció

Ton Barnils
Jordi Bernat
Joan Campañà
David Mengual
Enric Nosàs
Roger Rovira
Josep M. Sala
Carol Torres

Disseny i maquetació

Estudi Toni Inglés
www.toni-ingles.com

Cartografia

Albert Martínez

Impressió

IGOL, S.A.
www.igol.es

Publicació d'articles

Per publicar articles a la revista *Muntanya*, descarregueu-vos les normes de presentació d'originals a www.cec.cat (Publicacions, Revista Muntanya).

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament, fent propis només els continguts de l'editorial.

El Centre Excursionista de Catalunya, a l'efecte previst en l'article 32.1, paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a què qualsevol de les pàgines de la revista *Muntanya*, o una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de revistes de premsa.

Qualsevol acte d'explotació (reproducció, distribució, comunicació pública, posada a disposició, etc.) de la totalitat o d'una part de les pàgines de la revista *Muntanya*, requerirà l'autorització oportuna, que serà concedida per CEDRO (www.cedro.org).

La revista *Muntanya* és membre de:

Associació de Publicacions Periòdiques en Català

Muntanya

894

ANY 135 • ABRIL 2011

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

8 Ombrèr deth Montardo

Jordi Masip

Una excursió d'alta muntanya per redescobrir llocs i camins oblidats de la Vall d'Aran, a la cara nord del Montardo.

16 Collegats a vista de lupa: els líquens com a protagonistes

Maria José Chesa

Un recorregut diferent per Collegats, on podrem gaudir d'una bona caminada, mentre que observem els líquens dels diversos ambients del paisatge.

28 Els camins de La Palma

Ferran Alexandri

Una illa verda i alterosa de temperatures benignes i diversitat de paisatges, plena de camins històrics i tradicionals que conviden descobrir-la.

40 Pels Alps de l'Ötztal

Josep M. Sala i Albareda

Una travessa d'alta muntanya que va de refugi en refugi passant per les impressionats glaceres alpines del Tirol austríac.

48 Bonaventura Ubach (1879-1960), un bibliista excursionista

Bartomeu M. Ubach

Després del centenari del primer viatge al Sinaí del P. Bonaventura Ubach, tot just s'acaben de complir els 75 anys que el CEC li va atorgar la medalla d'or.

SECCIONS 4 Editorial 5 La motxilla de muntanya

54 Publicacions 56 Crònica alpina 58 Vies d'escalada 62 L'excursió del mes
64 Noticiari 66 Els arxius del CEC

El futur de les entitats excursionistes

Són cada vegada més grans els interrogants que planen sobre el futur de les entitats que, com la nostra, tenen com a pal de paller de la nostra raó de ser, l'excursionisme. No en va en vàrem ser els creadors, a Catalunya.

És clar que l'excursionisme naixé com un moviment cultural més que no pas com una activitat esportiva segons l'entenem avui. L'excursionisme va anar derivant cap a activitats pròpies dels esports dits de muntanya: esquí, alpinisme o escalada.

Però com era d'esperar, l'activitat esportiva de muntanya no fou una excepció i portà necessàriament a competir. La societat actual no entén que una activitat esportiva no pugui ser per competir.

El nou decret sobre entitats esportives ha reblat el clau en exigir disposar de llicència esportiva per fer qualsevol activitat oficial organitzada per una entitat i, en el cas de les competicions, encara que siguin d'àmbit intern, tenir llicència federativa.

Cal afegir a tot això les exigències del decret d'activitats en el medi natural, la llei sobre professionals de l'esport, les disposicions sobre els monitors per a joves menors de 18 anys i les sentències dels tribunals en cas d'accidents, amb les corresponents responsabilitats civils i penals.

Per tot plegat, crec que no és ser pessimista el fet de pensar que les entitats excursionistes tenen un futur més aviat negre si volen seguir com a entitats esportives, si no és com a subterfugi per tenir una assegurança en forma de llicència federativa, però sense organitzar cap activitat per als seus socis.

Em pregunto aleshores, ¿qui, doncs, organitzarà les activitats esportives de muntanya i competició si les entitats excursionistes no ho fan?

Josep M. Puente

President del Centre Excursionista de Catalunya

Cursa CEC-Collserola 2010.

Descobrir els valors de la natura

L'excursionisme, a part de preconitzar el contacte amb la natura i de representar un esbarjo de caire esportiu, també té un vessant científic i cultural que comporta el coneixement més aprofundit del paisatge. Per això us proposem, en aquest número, una excursió diferent, al congost de Collegats, on podreu observar els líquens per un itinerari que passa per l'antic monestir de Sant Pere de les Maleses i la cova de la Serpent. Un recorregut que fa possible gaudir d'una bona caminada i conèixer aquests sorprenents organismes de doble natura, els líquens.

Els camins tradicionals tenen un interès històric que l'excursionista també pot apreciar i reconèixer el seu valor. A l'illa de La Palma, a l'arxipèlag canari, s'han recuperat i senyalitzat aquests camins antics, usats durant segles pels seus habitants, per mitjà de la Xarxa de Senders de La Palma, impulsada pel Govern, la primera de les Canàries. Mostrar amb publicacions els camins seculars d'arreu del món també ajuda no només a la seva divulgació, sinó també a la seva conservació i protecció.

Seguint amb aquest mateix esperit de coneixement del paisatge, ara de l'alta muntanya, us fem dues propostes interessants: redescobrir camins oblidats a la Vall d'Aran, concretament a la cara nord del Montardo, i prosseguir, als Alps de l'Ötztal, amb una travessa per les glaceres alpines del Tirol austríac.

Per acabar, un homenatge al viatger, biblista i orientalista Bonaventura Ubach. Després del centenari del seu primer viatge al Sinaí, tot just s'acaben de complir els 75 anys que el Centre Excursionista de Catalunya li va atorgar la medalla d'or.

Alexandri

Director de Muntanya

La columna

Per Òscar Andrés Bellet
Expresident del Club Muntanyenc Barcelonès

Joaquim Montoriol Pous

El 13 de febrer vàrem acomiadar, a l'església parroquial de Sant Pere de Premià de Dalt, el nostre admirat mestre, el Dr. Joaquim Montoriol Pous. Dins de la munió de l'acte, el grup d'espellegers que tinguérem la sort de compartir amb ell hores de muntanya i exploracions subterrànies, hem de reconèixer que ens sentíem profundament dolguts. Les emotives paraules de la seva néta Ester i del seu nebot Albert reflectien l'empremta deixada en la seva família i entre tots nosaltres. Joaquim Montoriol va néixer a Barcelona el 30 de maig de 1924 i hi va morir l'11 de febrer del 2011, complets, doncs, els 86 anys.

Montoriol fou determinant en la fundació del Grup d'Exploracions Subterrànies del Club Muntanyenc Barcelonès, primer grup especialitzat en l'estudi del món subterrani a la nostra península, l'any 1948. El Club Muntanyenc tenia ja tradició espeleològica, des de principis del segle passat; per això va trobar la col·laboració per al seu projecte, amb l'ajuda de Francesc Vicens, Ferran Termes i Josep M. Thomas, que donaren un nou impuls a aquests estudis, deturats per la guerra, i que realitzaren anteriorment el Dr. Llopis Lladó, Francesc Español i J. F. de Villalta, autèntiques personalitats en el món de la geologia, la biospeleologia i la paleontologia a Catalunya.

El Dr. Joaquim Montoriol va divulgar la seva extensa obra geoespeleològica en publicacions especialitzades, com la revista *Speleon* (Universitat d'Oviedo/CEC), la *Rassegna Speleologica Italiana* o la *Revista del Instituto Geológico y Minero*, entre d'altres. Va transmetre la torxa de l'espeleologia a les noves generacions, gràcies a les seves conferències, curssets d'espeleologia científica i simposis nacionals i internacionals.

Va realitzar estudis importants als massissos càrstics de Garraf, Sant Llorenç del Munt, les illes Balears i a molts altres llocs de la península Ibèrica. Recordo com si les sentís ara, en una excursió a les penyes Altes de Moixeró, quaranta anys enrere, les seves explicacions, quan encara els llibres no en parlaven, sobre les teories de desplaçament de les plaques continentals, per formar els oceans i les terres emergents, tal com les veiem avui.

Durant la dècada de 1960 s'especialitzà en vulcanoespeleologia fent campanyes a Lanzarote, Tenerife, Islàndia, les Galápagos i Rwanda.

L'any 1987 va rebre de la Generalitat de Catalunya el guardó de Forjador de Història Esportiva de Catalunya.

Catedràtic jubilat de la Facultat de Geologia i vicerector de la Universitat de Barcelona, durant els darrers anys fou també un mestre fent conferències i audiovisuals, en les quals sabia unir a la rigorositat científica una elocució amena que sempre guanyava l'atenció de l'auditori.

Joaquim, mai no podem agrair prou la sort d'haver-te conegut, d'admirar el teu esperit i passió pel que feies i d'obrir-nos els ulls a les meravelles del món que ens envolta.

FOTO DE PORTADA

Carenejant els cims del Risco de los Cuervos, al parc nacional de la caldera de Taburiente (La Palma, Illes Canàries).

Fotògraf: Roger Rovira.

MUNTANYA a la xarxa

Entre al lloc web del Centre Excursionista de Catalunya i navegueu pel racó del soci, on trobareu blocs, tauler d'anuncis, compra i venda de material, la revista *Muntanya* i el Butlletí per als socis.

www.cec.cat

Enllaç directe al racó del soci **racó.cec.cat**

TEMPS DE FOTOGRAFIES

Una postal d'època

Per Carles Querol i Rovira

Aquesta fotografia ha estat extreta d'una postal que va iniciar el seu viatge de Madrid a Sant Sadurní el 12 de març de 1909 i va costar deu cèntims de pesseta fer el trajecte. No es tracta d'una postal de sèrie, sinó una exclusiva, ja que la imatge que conté és única.

A finals del segle XIX i principis del XX es va posar de moda entre les classes benestants singularitzar les postals, de forma que s'utilitzava una còpia fotogràfica de la mateixa mida, en cartolina gruixuda, i amb una impressió al revers idèntica a les de les postals tradicionals. Aquesta postal la va enviar mossèn Marià Faura i Sans, un dels precursors de l'espeleologia i de la geologia catalana, i el destinatari era Antoni Mir i Capella, de can Guineu. Tant l'un com l'altre apareixen a la imatge. El primer es fa difícil d'identificar ja que porta l'uniforme de capellà i sosté una plomada que s'endinsa dins la cavitat d'un avenc, mentre que Antoni Mir està ben bé al seu darrere.

De la resta de personatges només es pot afirmar que qui està assegut a terra amb un salacot de color blanc al cap és Pere Mir i Ràfols, nebot d'Antoni Mir i fill de Marc Mir i Capella, i qui aquest té a l'esquena és Pere Raventós i Varias, de cal Mariameta, uns dels sadurninencs assassinats pel Comitè de Milícies Antifexistes Sadurninenc l'estiu del 1936.

FOTOGRAFIA CEDIDA PER JOSEP MARIA ROSSELL I MIR.

El text de l'anvers ens aclareix que la postal «segellada per les quatre barres confeccionades per una tendra madrilenya ja sona com aquells crits de sota terra amb visques a Catalunya ressonant fins a la meseta castellana. Mal els hi hesi, els eixordarem amb un potent Visca Catalunya.»

Hem de deduir que l'entusiasta remitent de la postal, mossèn Marià Faura, feia referència al que devia esdevenir dins l'avenc de l'Ordal el dia que es va captar aquesta instantània. Perquè segons els experts, el forat que se suposa que estan explorant és l'accés principal de l'avenc Norbert Font i Sagué, conegut popularment com avenc de l'Arcada.

NOVETATS MATERIAL

ANGE S (Petzl)

Mosquetó compacte ultralleuger amb sistema MonoFil Keylock

Petzl llança al mercat el mosquetó de nova generació ANGE S, a mig camí entre els mosquetons de gatell tradicionals i els de clip clàssics. El nou mosquetó combina el moviment fluid del gallet amb molla i la lleugeresa dels sistemes de clip. La tecnologia MonoFil Keylock permet l'obertura i el tancament més fàcil, cosa que augmenta la vida útil del mosquetó que, amb el seu perfil en H, proporciona un pes de 28 g i una relació òptima pes/resistència, ideal per a l'alpinisme, vies de diversos llargs i escaladors que valoren la lleugeresa. A més, la punta recta del mosquetó facilita les operacions de mosquetonejar i desmosquetonejar. El mosquetó ANGE S també se subministra amb el set de cintes exprés ANGE FINESSE de 10 cm i 17 cm, que poden adquirir-se separatament. (+INFO: www.petzl.com)

AIGUILLE 38 (Ferrino)

Nova motxilla d'alpinisme sense panell rígid a l'esquena

L'AIGUILLE 38 de Ferrino és la nova motxilla tècnica ideal per a la pràctica de qualsevol activitat d'alpinisme. Es tracta d'una motxilla ergonòmica de gran qualitat per satisfer les necessitats de l'excursionista i del professional. Està confeccionada amb teixits d'extrema resistència JAQUARD HD, Supertex, amb reforçament de DuPont Hypalon. Amb un panell amovible a l'esquena, provist de barra de duràlumi modelable i estabilitzador de càrrega. Duu butxaques a la tapa, al cinturó i de seguretat; també posseeix portapala/sonda. Els accessoris són portaesquis laterals, dos portapiquet, anells portamaterials, cintes de compressió, portacorda a sota de la tapa i cintes addicionals per a raquetes de neu/snowboard, a més d'una corretja pectoral amb un xiulet d'emergència. (+INFO: www.ferrino.it)

BÚSTIA

40 anys de Muntanya: cartes al director

En nom de l'A.E. Catalunya i l'equip de comunicació, vull fer-vos arribar la nostra més cordial felicitació pels 40 anys de vida de la revista *Muntanya*, que estic segur que se superaran amb molts més anys mantenint la seva qualitat.

Manuel Cabanillas

Vocal comunicació de l'Agrupació Excursionista Catalunya

He rebut el darrer número de *Muntanya* i he comprovat que el format de la revista havia canviat completament. La trobo molt més actual, i ara s'acosta a les publicacions de prestigi, tant pel format com pel contingut. Celebro que aquest canvi hagi coincidit amb el 40è aniversari de la revista, a la qual li desitjo una llarga vida i que segueixi marcant una tendència cultural en la societat muntanyenca del país.

Oriol Garcia Farré

Soul Produccions

Només dues ratlles per felicitar-vos pels canvis introduïts a la revista *Muntanya*. La nova maquetació em resulta més atractiva i amable. Especialment el canvi de format –amb la novetat del lloc amb una bona síntesi de l'índex– que ens permetrà conservar els números i ens en facilitarà la consulta. L'enhorabona als que editeu la revista. Que se sàpiga que hi ha algú a l'altra banda.

Txema Castiella

La nova revista m'agrada molt. És còmoda i de fàcil lectura. Molt bon disseny i molt més actual.

Benet Gunsé

Director del Curs de cartografia digital i GPS del CEC.

Qué revista más bonita y bien currada: ¡Felicitats!

Eneko Pou, Iker Pou

Quim Montoriol, l'amic i el mestre

Un vespre de 1960 Quim Montoriol va convocar en Quico Monmany i en Jordi de Mier, a casa seva. En el sancta sanctorum que constituïa el seu despatx, d'altra banda obert a qualsevol espeleòleg amb inquietud de conèixer el món subterrani. Els plantejà la conveniència de «començar-nos a preparar per a quan ens féssim grans», en el sentit de seguir practicant una espeleologia sense grans desnivells verticals. Llavors els parlà de les cavitats volcàniques. Havia llegit, a la *Guide Bleu*, sobre una cova volcànica de Lanzarote que feia 60 km: era la Cueva de los Verdes. Amb aquest prosaïc episodi començava la vulcanoespeleologia catalana i quasi l'espanyola, on només calia destacar algunes aportacions fetes pel geòleg canari Telesforo Bravo.

A partir d'aquí es va començar a gestar un equip, en principi amb membres del GES, i a partir del 1975 amb alguns de l'ERE. Al 1961 i 1962 es visiten diverses cavitats a Lanzarote. Al 1967 s'estudien diversos tubs volcànics a Islàndia. Amb tot aquest material es comencen a perfilar

algunes idees i a obtenir els primers resultats sobre la morfogènesis d'aquest tipus de coves. Durant el I Congreso Nacional de Espeleología, celebrat a Barcelona el 1970, es presentà una classificació de les coves volcàniques encara vàlida avui dia.

En posteriors sortides, al 1971, es visiten cavitats a l'illa de Sardenya i de nou a Tenerife. Al 1974, amb motiu d'una visita a la Cueva de Don Justo (El Hierro), aquest equip dona a conèixer el concepte d'índex planimètric, que relaciona aspectes morfològics i genètics.

Al 1975 i gràcies a la seva posició dins del món universitari, en Quim Montoriol va obtenir un permís de la Fundació Charles Darwin per efectuar exploracions a l'arxipèlag de les Galápagos (Equador). Aquests contactes no van aconseguir el mateix efecte quan l'any 1977 l'equip es va desplaçar a Rwanda. Per sort, la sol·licitud del permís per explorar en territori rwandès va arribar denegada quan ja s'havien fet els treballs i encara l'expedició romanía a Rwanda.

L'última anada a Canàries va ser el 1985, quan subvencionats pel cabildo de Lanzarote es va fer l'estudi de la Cueva de las Palomas.

Treballar al costat d'en Quim Montoriol era com estar al davant d'un llibre obert. El seu entusiasme i la seva capacitat didàctica eren *inversemblants*, paraula que ell acostumava a fer servir sovint. Potser per això va crear escola. Ara aquest llibre s'ha tancat. Trobarem a faltar l'amic i el mestre.

Jordi de Mier

Alfred Montserrat

OFERTES ESPECIALS

GC-6MD

Informació i Reserves:
902 21 10 12
www.viatgestejedor.com

6%
DESCOMpte
SOCIS CEC

Islàndia Clàssica

8 dies / 7 nits

Aviò + lloguer de cotxe
+ Allotjament en hotels i granges
per recórrer l'illa en llibertat.

des de **1.070 €** (taxes incloses)

Jungles del Nord

TAILÀNDIA · 10 dies / 7 nits

Bangkok (2 nits) + Chiang Mai (2 nits)
+ Trekking per la jungla (2 nits en cabanya)
+ Excursió en elefant + Descens pel riu.

des de **1.297 €** (taxes incloses)

Una excursió d'alta muntanya per redescobrir llocs i camins oblidats de la Vall d'Aran, a la cara nord del Montardo.

Per **Jordi Masip**

Omrèr deth Montardo

El Montardo, des de Valarties

*Primera bassa
del Montardo.*

Teníem el propòsit de pujar a l'antic campament obrer situat a la cara nord del Montardo, que havia allotjat, durant les grandioses obres hidroelèctriques de la primera meitat del segle passat, els treballadors que construïren les galeries que travessen la muntanya, en aquest cas una galeria secundària i perpendicular a la principal que servia per accedir-hi i per desennuar. Era evident que per arribar al campament calia un camí, era el camí que volíem cercar. Una prematura nevada va acabar l'estiu de cop i gairebé ens esguerra els plans, perquè la neu podia haver tapat qualsevol vestigi de camí.

EL CAMÍ I EL CAMPAMENT OBRER DE LA «PRODUCTORA DE FUERZAS MOTRICES»

De la cartografia consultada, el mapa d'Editorial Alpina no el marca ni en diu res, el de l'ICC (tant el d'escala 1:25.000 com el 1:50.000), assenyalen el tram final del camí i una petita construcció sense toponímia. El mapa de l'IGN (Carte de Randonnées 1:50.000, Couserans-Cap

d'Aran) dibuixa el camí i una petita construcció, també sense toponímia.

Així que vam anar a trobar l'inici del sender en una coma que comença en un revolt de la pista que va de Valarties als banhs de Tredòs (l'Alpina l'anomena *coma des Estrets*, però el mapa de l'ICC situa aquest nom a la propera coma, per on corre l'Arriu de Rencules). Sense cap evidència de camí a la vista, tirem pel dret coma amunt, primer a l'esquerra fins a topar amb el bosc; retrocedim i ho provem per la dreta. Després de pujar uns metres i abans d'entrar al bosc, trobem els primers indicis, un camí que fent llaçades va pujant d'un costat a l'altre de la coma. Les petjades fresques, potser d'un caçador, a la neu, ens animen a seguir. Malgrat el mantell blanc la senda és força evident i remunta tota la coma pel bosc d'avets de Sauvardies, amb exemplars magnífics. Superada la coma, el camí se'n va de pla cap al barranc d'Aigües Hondes, que recull tots els tor-

*Ombre deth Montardo. Cara nord
des del bosc de Sauvardies.*

rents que formen l'embut o circ del Montardo a la cara nord u Ombrèr. A l'inici del barranc se situen les ruïnes del campament obrer que, per la seva magnitud, hauria allotjat bastants treballadors. A prop del campament hi ha la boca de la galeria que s'introdueix muntanya endins.

Pel recorregut que fa, observem que no es tracta d'un camí qualsevol ni de cap corriol. Les successives llaçades per evitar pendents pronunciats, la seva amplada, els murs de contenció (que es conserven en alguns llocs) per donar estabilitat i consistència a la calçada, etc., denoten que va ser enginyat perquè hi poguessin transitar cavalleries per fer arribar al campament materials de construcció i vitualles.

Arribem al campament. El lloc és solitari i amagat, les ruïnes dels barracons corprenen, ens traslladen a uns temps perduts i ens imaginem com havia de ser de dura la vida en aquell indret. També trobem la boca de la galeria i l'abocador de tot el material extret en foradar.

Aquí s'acaba la ruta, els deu centímetres de neu nova no ens permeten veure si hi ha alguna

traça que pugi més amunt, no hi ha fites ni per descomptat cap marca de pintura. Dinem i tornem, ho deixem córrer. Pensem en veu alta: segurament es pot accedir a les basses deth Montardo pujant per alguna canal que ens porti al capdamunt de la serra de Sauvardies i des d'allí en quatre salts al cim. No, ho deixem córrer.

DOS ANYS MÉS TARD

S'acaba l'estiu. Som a l'octubre de 2010, fa calor i es preveu bon temps. En Xavier i jo decidim tornar a l'Ombrèr deth Montardo. Durant aquests dos anys el projecte s'ha mantingut viu. Ara no hi ha neu ni hi ha previsió de nevades. És el moment de tornar-hi, recupero el track del GPS guardat a l'ordinador i anem per feina.

Seguint la traça dibuixada a la petita pantalla de seguida ens situem en el lloc exacte per iniciar l'itinerari, seguim sense cap entrebanc i arribem al campament obrer, a partir d'aquí ja

Últims passos per sortir de la canal que ens porta al capdamunt de la serra de Sauvardies.

JORDI MASIP

no hi ha cap rastre de camí, es tracta, doncs, de llegir el terreny per anar progressant pel lloc més adient, sempre amb direcció sud, apropant-nos cada cop més a la vertiginosa paret nord del Montardo. Situats en un altiplà estudiem les possibles canals per trobar-ne una per enfilear-nos.

El primer intent no surt bé. No ens veiem capaços de pujar, massa dreta, massa estreta i amb perill que es desprenguin uns grans blocs penjats al mig de la canal. Anem més a l'esquerra; des d'on estem, però no ho veiem gens clar. Ens hi apropem fins al peu mateix, no sembla tan difícil, tampoc sembla molt llarga. Ho provem i tirem amunt, anem grimpant. A la dreta no podem seguir perquè hi ha un pas complicat. Retrocedim, ara a l'esquerra, perquè és més fàcil. Quan ja hem superat el pas, tornem a la dreta grimpant. És dret, però anem fent. La ca-

nal s'ajeu i ja trobem herbei, un petit esforç més i ja som a dalt. Remuntem les dues basses i en pocs minuts assolim el cim. Als nostres peus s'estén un magnífic i conegut panorama.

L'ASCENSIÓ AL MONTARDO

Podem deixar el vehicle a l'aparcament del pont deth Ressèc, al costat de la caseta d'informació i punt d'accés del parc nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici.

Comencem caminant per la pista que puja a Loseron i Pruedo i que va als banys de Tredòs. Girem a l'esquerra (primer revolt de 180° a l'esquerra) i deixem a la dreta la pista que puja al pontet i cabana de Rius. Seguim el segon revolt de 180° a l'esquerra i el tercer i últim revolt de 180° a l'esquerra (entre aquests dos revolts es pot fer drecera, perquè hi ha traça de camí). Just passat aquest tercer revolt (UTM:

JORDI MASIP

Avancem per la serra de Sauvardies en direcció la primera bassa del Montardo.

X326025 Y4724936) enfilem amunt per la coma. No es veu cap traça, i ho fem pel mig de l'herba, més aviat a la dreta (la coma fa com dues llengües).

Ben aviat ens hem de creuar amb els primers indicis del camí, que anirem seguint parant atenció al principi fins que ja sigui més fàcil no perdre'l. Fixeu-vos que fa unes llaçades molt previsible i lògiques. Cal remuntar tota la coma per dins del bosc de Sauvardies, amb avets de considerables dimensions, entre la cota 1.800 i 1.850 m. Cal anar en direcció SO, a través d'un camí recte que planeja fins a uns petits prats, que deixarem a la dreta. Nosaltres girem a l'esquerra. Cal parar atenció en aquest punt perquè el camí es perd.

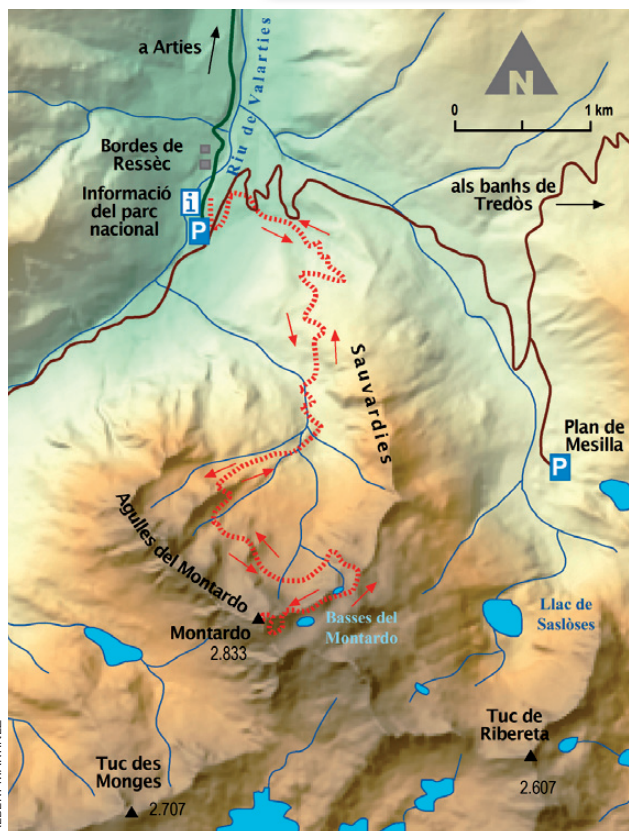
Hem d'anar, doncs, a l'esquerra sense entrar al prat i guanyar alçada per tornar a retrobar el camí un parell de llaçades abans d'ajuntar-se amb un corriol per l'esquerra que puja de l'Arriu de Rencules (1.925 m). Ara, ja planer, se'n va definitivament en direcció sud a buscar el barranc d'Aigües Hondes, passa per sota d'uns cingles i després de creuar una tartera arriba a les ruïnes dels barracons del campament obrer de la Productora de Fuerzas Motrices.

CARTOGRAFIA

Val d'Aran
(Editorial Alpina).
Escala: 1:40.000.

Montardo (ICC).
Escala: 1:25.000
i 1:50.000.

Carte de Randonnées
Couserans-Cap d'Aran
(IGN France).
Escala: 1:50.000.

ALBERT MARTINEZ

Panoràmica des del cim: la Maladeta, estany de Mar, ribèra de Rius, Era Restanca, estanh deth Cap deth Pòrt.

Després de badar una estona per l'indret, anirem a l'esquerra a buscar el rierol, que és l'inici del barranc esmentat abans i el remuntarem per un terreny herbós i fàcil en direcció S. Ara tenim enfront una graonada que, per superar-la, haurem de desviar-nos cap a la dreta (2.020 m, en direcció O) per tornar cap al sud, vers la cota 2.150 m. Seguim ascendint per l'herbei evitant els blocs de pedra, creuem un torrent que baixa de les agulles deth Montardo i girem a l'esquerra (SE) fins a arribar a un altiplà ple de grans blocs granítics que deixem per sota, tot buscant el millor pas entre les pedres.

Des d'aquí ja tenim una visió bona a l'esquerra de la serra de Sauvardies i podem distingir les canals que hi pugen.

Després de la gran paret nord del Montardo, la primera cap a l'esquerra no ens serveix, perquè és massa dreta, estreta i perillosa. La següent, anant més a l'esquerra, és la bona. Des d'aquí on som ara s'hi veuen unes taques negres que ressegueixen la canal. Quan hi arribem veurem que és molsa de color verd molt fosc que cobreix les pedres. La canal és molt humida i relliscosa, sovint s'hi escola l'aigua. Anem guanyant alçada cap al sud, de cara a la gran paret del Montardo. Som al bell mig de l'Ombrèr, ara girem a l'esquerra i de pla anem a buscar el peu de la canal (UTM: X326285 Y4722849).

JORDI MASIP

Des d'aquí no sembla tan difícil. Comencem la grimpada. Si mirem cap amunt veurem dos grans blocs de pedra plans que formen com una cova, els superarem ficant-nos a sota i sortim gairebé ajupits per l'esquerra. Ja tenim una canaleta dreta d'herba per on sembla fàcil pujar, encara que és millor tornar al centre de la canal i grimpar una mica més (és més segur). Un parell de passos més i ja haurem sortit. A la nostra dreta trobem una petita coma amb el mateix tipus de terreny (herbós i amb blocs de pedra), que remuntem sense cap dificultat. Trobarem la primera bassa del Montardo, ara ja seguint fites que vénen del camí de Saslòses pujarem a la segona bassa del Montardo i, fent dreuera, enllaçarem amb l'últim tram del camí normal que ascendeix per la piràmide final del cim.

EL DESCENS

Si després d'acumular més de 1.500 m de desnivell, i de superar el repte de l'orientació i grimpar una canal, el cos encara us demana més, podeu tornar pel mateix lloc, és a dir, desgrimpar és més difícil que grimpar. Si voleu emocions fortes podeu baixar per la cara est, pel circ de Montardo, el llac de Saslòses, Plan dera Mesilla i caminar un bon tros de la pista de Pruedo fins al punt de sortida.

Si, en canvi, voleu un retorn tranquil i sense complicacions, us recomano que agafeu el GR 11 que, pel coret dera Crestada, us portarà còmodament a la Restanca i d'aquí al pàrquing del Pònt deth Ressèc.

Tot plegat, hi esmerçareu entre vuit i deu hores, depenent de la forma física.

Collegats a vista de lupa: ELS LÍQUENS COM A PROTAGONISTES

Per **María José Chesa**

(enginyera agrònoma de Medi Ambient de l'Ajuntament de Barcelona
i col·laboradora del Departament de Botànica Criptogàmica de la Universitat de Barcelona).

Fotografies de **María J. Chesa** i **Armand Ballart**

Un recorregut diferent per Collegats, una zona del Pallars Jussà on podrem gaudir d'una bona caminada a través de paisatges espectaculars, amb la visita a l'antic monestir de Sant Pere de les Maleses i la cova de la Serpent, mentre que observem els líquens dels diversos ambients d'aquest itinerari.

*El líquens epífits com
Xanthoria parietina i
Physcia aipolia, colonitzen les
escorces i branques dels arbres. Tot
i que són bellíssims, es tracta de
líquens banals, ja que són
indicadors d'activitat antròpica,
com les granges.
A la pàgina anterior:
el barranc de Sant Pere.*

Els líquens són éssers molt peculiars, i per aquest motiu, us convidem a aturar-vos, a observar amb una lupa, les escorces dels arbres, les roques, el terra, per poder descobrir un món en miniatura.

Per gaudir d'aquesta sortida es necessita una lupa de deu augments i moltes ganes d'observar i aprendre. Qualsevol època de l'any és adient per fer aquesta excursió de descoberta, però després de les pluges, quan encara hi ha humitat a l'ambient, és quan trobareu els líquens en tota la seva esplendor.

Aquest recorregut resulta molt interessant perquè ens permet observar diferents formacions geològiques de conglomerat i de roca calcària, diversos estats de vegetació, orientacions, i aquesta varietat en el paisatge ens oferirà una riquesa en la diversitat de la flora líquènica.

En aquesta sortida, a l'abast per a tota la família, coneixerem la història de Collegats, un congost rocós a banda i banda de la Noguera Pallaresa, un portal monumental que emmarca l'entrada al Pallars Sobirà.

En tot el camí podrem observar els líquens.

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

L'itinerari permet conèixer, al vostre ritme, amb més o menys punts d'observació, la seva espectacular flora líquènica. L'excursió, sense aturar-nos a observar els líquens, es podria realitzar amb dues o tres hores, però si esteu motivats en veure els paisatges en miniatura que us revelarà la lupa, necessitareu tota la jornada.

1. Carretera C-13. Àrea de descans de la font de la Figuereta (Pícnic).

Cal deixar el vehicle a l'aparcament de la font de la Figuereta, situada abans d'entrar al primer túnel del congost de Collegats. Cal creuar la carretera amb molta precaució i dirigir-se a la pista asfaltada de Gramuntill, on trobarem un senyal de l'inici de l'itinerari.

2. Inici del camí al monestir de Sant Pere de les Maleses (1 km).

A la dreta de la pista es troba una indicació del camí de Sant Pere de les Maleses. Es tracta d'un camí per on antigament es baixava la fusta que ascendeix cap als rocs de Queralt, les altes parets que veiem al front, tot passat per sota d'una línia d'alta tensió. El camí té una lleugera pujada fins a arribar a les primeres plaques de roca on es troba el camí que va de Gramuntill al monestir de Sant Pere de les Maleses.

3. Camí Gramuntill al monestir de Sant Pere de les Maleses (1,6 km).

El camí gira a la dreta en un angle de 90°, en un ample replà entre dues parets de roca. El camí continua paral·lel als rocs de Queralt, enfilant-se cap al barranc de Sant Pere. En aquest punt podem observar els líquens terrícoles, que es desenvolupen en forma de crostes al sòl. Si es fa aquest itinerari després d'un dia de pluja es podran trobar colònies de diferents espècies d'algues (cianobacteris), molt abundants les del gènere *Nostoc*. Aquestes colònies de cianobacteris es coneixen comunament com a *cagades de bruixa*, pel seu aspecte gelatinós i color verd lluent. Aquestes cianoprocariotes es poden associar amb micobionts i constituir diferents espècies de líquens. En aquesta zona podem trobar

*Drecera que s'enfila al camí
de Sant Pere de les Maleses.*

també líquens saxícoles, que colonitzen les roques. Sobre conglomerat podem trobar diferents espècies de líquens gelatinosos, de colors grisos i negres.

4. Barranc (1,8 km). Es travessa un barranc entre bosc de pins i se segueix primer amb una petita pujada i després d'un serrat en baixada. A l'arribada al barranc de Sant Pere, es troba una altra cruïlla, amb dos camins, un al monestir de Sant Pere i l'altre a la cova de la Serpent. En aquest tram del recorregut trobem conglomerats que tenen còdols de composició àcida, roques silícies, i sobre aquests còdols es desenvolupen unes espècies característiques. Sobre les escorces dels arbres, sobre les alzines podrem trobar diverses espècies de líquens epífits.

5. Crülla monestir Sant Pere – cova de la Serpent (3,1 km). Abans de continuar el camí cap al monestir, observarem que la humitat del barranc afavoreix el creixement dels líquens al terra, a les roques i a les escorces dels arbres. Continuarem el camí que ens porta al monestir de Sant Pere i, uns metres abans d'arribar-hi, cal creuar el barranc. En funció de l'època de l'any en què es faci la sortida, podem tenir molta aigua; per tant, cal fer atenció en creuar el riu per no mullar-se.

6. Monestir de Sant Pere de les Maleses (3,6 km). Arribem al monestir de Sant Pere de les Maleses, un antic cenobi, construït aprofitant les balmes. La construcció està documentada des del 868 dC, i la seva activitat es va allargar fins al segle XVII. Fins al segle XIX, Sant Pere de les Maleses va ser un santuari, que es va anar abandonant fins que a inicis del segle XX presentava l'estat de ruïna; actualment podem veure els dos absis de l'església i murs colonitzats per la vegetació, enfiladisses i vistoses espècies de plantes amb flors, com l'orella d'ós.

7. Cova de la Serpent (5,5 km). Des del monestir de Sant Pere, desfem el camí fins a la cruïlla i prenem el camí cap a la cova de la Serpent. A pocs metres de la cruïlla hem de creuar el riu. Sortim del barranc i tot seguint el camí pren direcció SE, des de la part més alta del serrat tenim una bona vista de la Noguera Pallaresa. Després d'aquest punt el camí va cap al nord, paral·lel a la línia elèctrica.

Els pinars d'aquesta regió sota les moles del Pessó van patir un incendi fa pocs anys. La flora líquènica és molt sensible als fums, a la contaminació. En aquesta zona podem observar també, la recuperació dels boscos i l'aflorament de nous líquens després dels incendis. Observem les parets que ens envolten, els colors, les tonalitats de gris a negre de les roques estan for-

mades per aquestes biodermes, constituïdes per bacteris, líquens, fongs, cianoprocariotes, que vesteixen les roques, i que constitueixen uns ecosistemes de vida vertical molt particulars, capaços de suportar altes temperatures a l'estiu, que superen els 100° C de temperatura superficial, i temperatures sota zero a l'hivern.

Seguim el camí cap a la cova de la Serpent, guanyant alçada per un camí que serpenteja la roca, fins a arribar a la cova. Als voltants de la cova, podrem observar també els líquens i les algues que trobem colonitzant les parets de conglomerat. El camí segueix, passada la cova, fent una ziga-zaga fins a arribar a la miranda de l'Infern, sota el penya-segat, on hi ha una torre de la línia elèctrica.

8. Parets del Pesó - miranda de l'Infern (6,0 km). Des de la miranda de l'Infern tindrem una bona vista del barranc de l'Infern. Si observem el terra, les roques, veiem un aflorament calcari, i sobre aquestes roques es desenvolupen altres espècies que no han estat presents al recorregut que hem fet fins ara. Trobarem les espècies terrícoles que viuen en sòls

Els absis de l'església del monestir rupestre de Sant Pere de les Maleses.

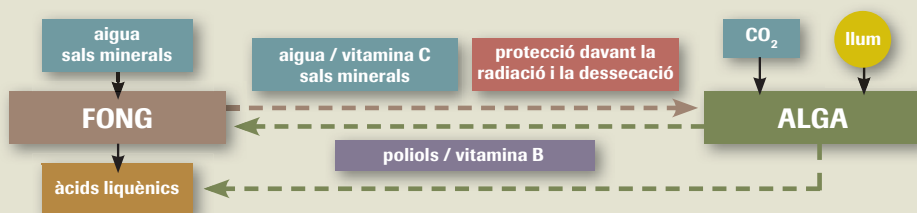
calcaris, *Solorina saccata* i *Peltigera grup canina*. En aquests sòls calcaris podrem trobar també diferents espècies del gènere *Cladonia*. Als arbres, al grup d'alzines i garrics, trobem líquens epífits als seus troncs i a les seves branques.

9. Carretera C-13 (6,7 km). L'últim tram del camí té una primera part amb roca calcària, i amb les seves escletxes una gran abundant presència de líquens terrícoles, dels gèneres *Solorina*, *Peltigera*, *Cladonia*, que podrem distingir posant atenció. Al final, amb conglomerats, tornem a trobar els líquens propis d'aquest substrat.

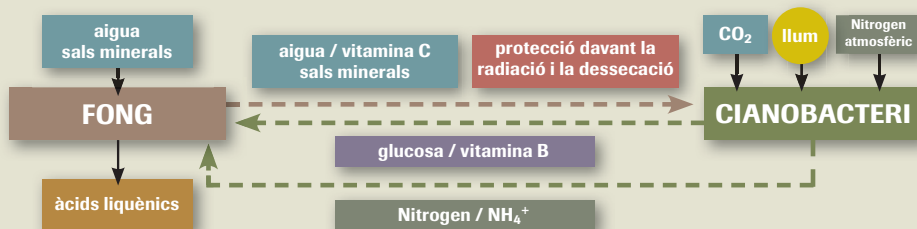
Per tornar a la font de la Figuereta, cal creuar la carretera i caminar a la dreta, fins a arribar al túnel, a l'entrada del qual s'agafa l'antiga carretera, convertida ara en pas de vianants. Una vegada hem deixat enrere els barrancs de l'Infern i Llabró, l'antiga carretera torna a sortir a la C-13, on després de 200 m s'arriba a la font de la Figuereta.

¿QUÈ SÓN ELS LÍQUENS? ¿QUÈ ÉS LA SIMBIOSI?

Els líquens són una simbiosi, una associació estable i autosuficient constituïda per fongs (micobiont) i algues o cianoprocariotes (fotobiont). Malgrat que resulta molt difícil explicar la seva fisiologia i la complexitat de la simbiosi, són fàcils de distingir dels fongs, de les molles i les hepàtiques. La formació d'un cos permanent estable, anomenat tal·lus, i la seva longevitat els distingeix dels fongs. Els líquens tenen un color gris, verdós, blanquinós, carbassa, i es diferencien dels briòfits, les molles i les hepàtiques perquè no tenen el color verd com les fulles d'aquests altres. El fotobiont dels líquens conté pigments, com la clorofil·la, i potser una alga o un cianobacteri, i té la capacitat de fer fotosíntesi, de produir matèria orgànica.

En el cas de que es tracti d'un líquen format per un fong i una alga, el fotobiont fabrica poliolos (sucres) i la vitamina B, a través del procés de la fotosíntesi. En el cas de que el fotobiont sigui un cianobacteri, el carboni fixat a la fotosíntesi es lliura al micobiont en forma de glucosa. Els cianobacteris tenen també la capacitat de fixació del nitrogen atmosfèric, que cedeixen al fong en forma d'amoní (NH₄⁺)

En els dos casos, el fong o micobiont, que és un organisme heteròtrof, aporta al micobiont l'aigua, les sals minerals i la vitamina C. El fong aporta a l'alga o cianobacteri la protecció davant la radiació solar, la dessecació i les temperatures extremes. Mitjançant aquesta estratègia de la simbiosi, els líquens poden viure permanentment en condicions extremes: les zones polars, els deserts, als espais més inhòspits del planeta.

Cladonia fimbriata

Pàgina anterior:

Teloschistes chrysophthalmus

MORFOLOGIA

Els líquens tenen una gran diversitat morfològica:

Crustaci: adherit al substrat.

Epífit: no presenten còrtex inferior.

Esquamulós: adherit al substrat per una part de l'esquàmula.

Foliaci: s'uneix al substrat mitjançant rizines, presenten còrtex inferior.

Umbilicat: és un cas particular de tal·lus foliaci.

Fruticulós: només presenten un punt de fixació al substrat i estan ramificats. Poden ser laciniats o radiats, erectes o pènduls.

REPRODUCCIÓ I CREIXEMENT

Els líquens poden tenir una reproducció vegetativa, mitjançant uns propàguls, anomenats *isidis* o *soredis*, i que no es troben al micobiont o fotobiont de forma separada.

Els líquens poden ser fèrtils o estèrils. Hi ha diferents estructures reproductives, els més freqüents són els apotecis. Altres estructures reproductives: peritecis (amb ostíol), lirel·les i mazedis.

El creixement dels líquens és molt lent. Els líquens crustacis poden tenir creixements radials de 0,5-1 mm/any. Els foliacis poden tenir creixements de 2-10 mm/any.

Aquest creixement dels líquens s'empra a les tècniques de liquenometria, que permet la datació de les superfícies exposades a l'atmosfera, per l'estudi dels seus líquens.

ECOLOGIA

En funció de la naturalesa del substrat que colonitzen poden ser:

Saxícoles: es desenvolupen sobre les roques. Poden ser epilítics o endolítics.

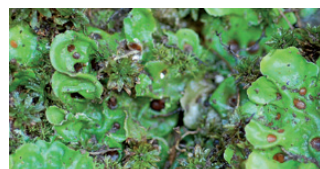
Petractis clausa

Epífits: viuen sobre altres plantes; poden ser corticícoles, lignícoles, muscícoles i foliícoles.

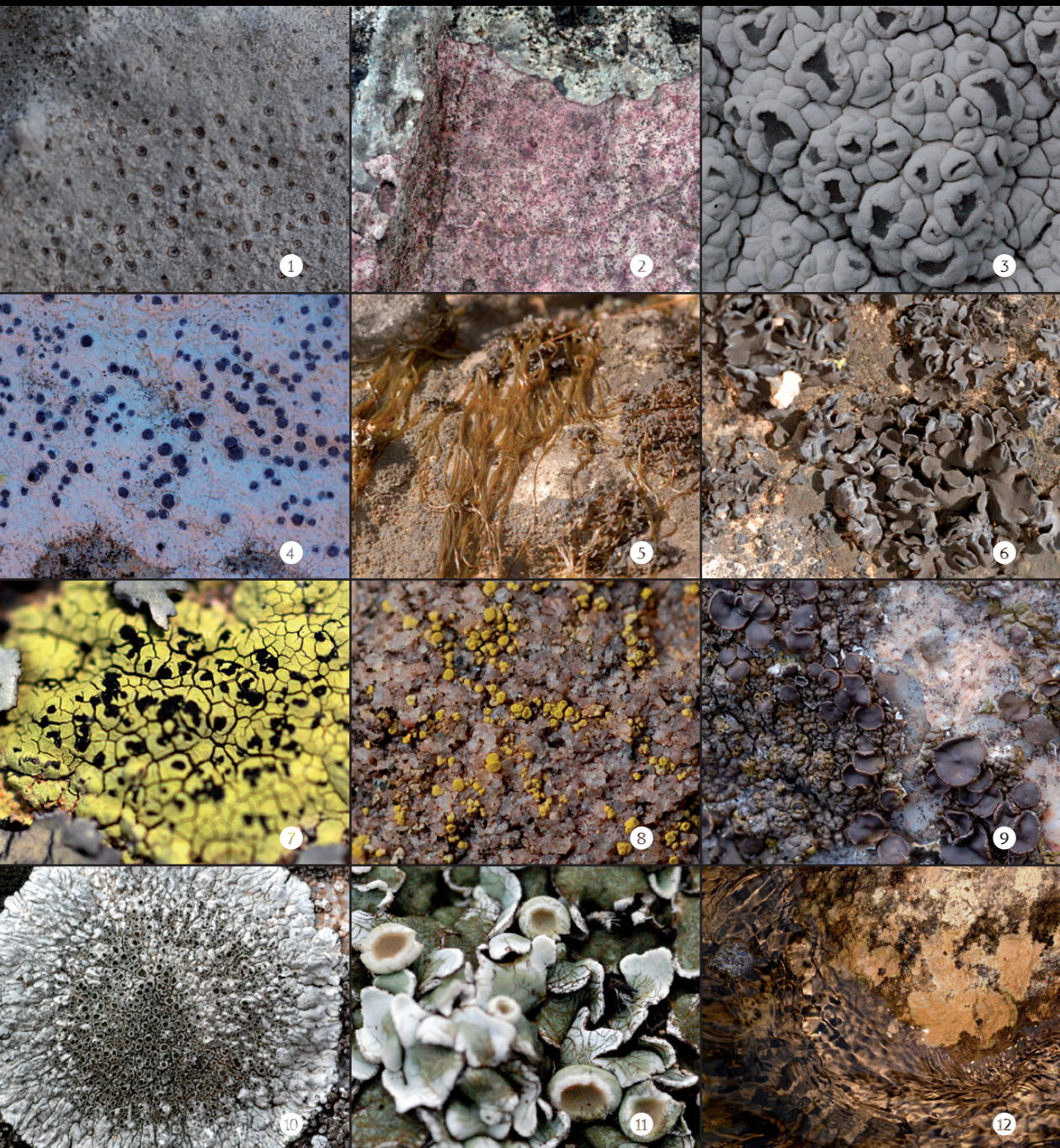
Teloschistes chrysophthalmus

Terrícoles: poden ser acidòfils, neutròfils o basòfils; turbòfils, gipsícoles.

Solorina saccata

LÍQUENS SAXÍCOLES

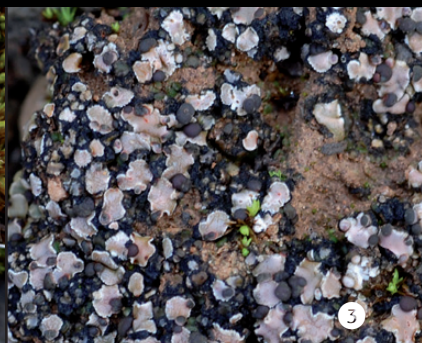

01. *Líquens endolítics*
 02. *Verrucaria marmorea*
 03. *Diploschistes ocellatus*
 04. *Diplothemma epipolium*

05. *Nostoc flagelliforme*
 06. *Thyrea confusa*
 07. *Rhizocarpon geographicum*
 08. *Candelariella aurella*

09. *Xanthoparmelia pulla*
 10. *Lobothalia radiosa*
 11. *Squamaria cartilaginea*
 12. *Líquens hidròfils*

LÍQUENS TERRÍCOLES

1. *Nostoc commune*

2. *Fulgensia fulgens*

3. *Psora decipiens*

4. *Squamarina cartilaginea*

5. *Toninia candida*

6. *Lepraria sp*

7. *Peltigera grup canina*

8. *Solorina saccata*

9. *Cladonia furcata*

10. *Cladonia subrangiformis*

11. *Cladonia fimbriata*

12. *Cladonia convoluta*

LÍQUENS EPÍFITS

01. *Lecanora chlarotera*
 02. *Lecanora pulicaris*
 03. *Caloplaca ferruginea*
 04. *Pertusaria albescens*

05. *Physcia aipolia*
 06. *Ramalina farinacea*
 07. *Parmelia sulcata*
 08. *Parmelia quercina*

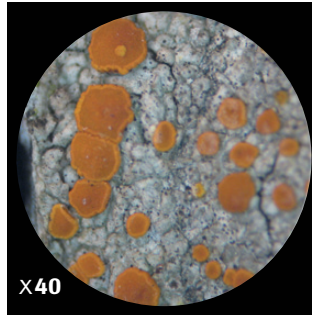
09. *Lecanora muralis*
 10. *Teloschistes chrysophthalmus*
 11. *Xanthoria parietina*
 12. *Xanthoria* sp., *Physcia* sp.

IDENTIFICACIÓ DELS LÍQUENS

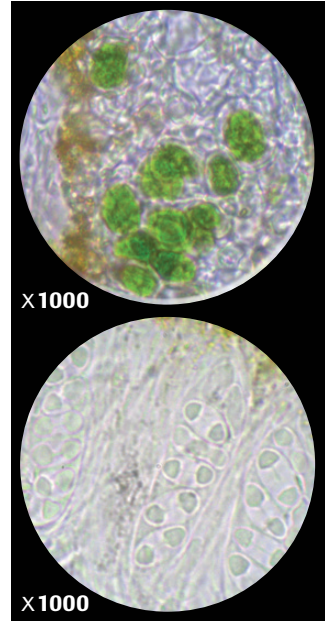
La identificació dels macrolíquens a nivell de gènere

es pot realitzar en molts casos amb l'ajuda d'una guia de camp i els tests de reaccions químiques. Però si es vol arribar a l'àmbit d'espècie es requereixen tècniques de laboratori. Per als aficionats, relativament amb pocs mitjans: una lupa binocular, un microscopi òptic, i els reactius de laboratori, podrem arribar a conèixer gran part dels líquens que colonitzen els nostres paisatges. Hi ha altres espècies de difícil identificació que requereixen la microscopia electrònica i l'estudi de les substàncies líquèniques.

Per identificar l'espècie *Caloplaca ferruginea*.

S'estudien els apotecis, òrgans reproductors del líquen, les algues i les espores. Es prenen mesures d'aquestes estructures, així com les característiques, nombre i tipus d'espores, i aquestes dades es contrasten amb una guia d'identificació de referència.

INTERPRETAR EL LLENGUATGE DELS LÍQUENS: LA BIOINDICACIÓ

Els líquens ens ajuden a conèixer l'estat de puresa ambiental d'un espai, ja que són extremadament sensibles a la contaminació atmosfèrica. Moltes ciutats i zones industrials són veritables deserts líquènics, espais molt contaminats que no permeten l'existència de líquens. Per tal d'observar l'estat de contaminació d'una zona s'ha establert l'índex de puresa atmosfèrica (IPA).

L'IPA es calcula a partir de dades numèriques, com el nombre d'espècies de líquens, la superfície que ocupen i la freqüència. Els líquens són extremadament sensibles a la contaminació atmosfèrica perquè

- No tenen epidermis que els protegeixi dels agents contaminants.
- No tenen substàncies impermeables, com la cel·lulosa o la lignina, a diferència dels vegetals, que els aïllin dels contaminants.
- No disposen d'arrels o altres mecanismes d'absorció actius del substrat, la major part dels nutrients que fan servir els líquens per al seu creixement provenen de la deposició atmosfèrica.
- No tenen mecanismes d'eliminació d'agents contaminants i aquests s'acumulen al tal·lus fins que pot arribar un punt que els causin la mort.

MÉS INFORMACIÓ

Bibliografia essencial:

■ CAMBRA, Jaume, GÓMEZ-BOLEA, Antoni, RULL, Jordi. *Guia de les algues i líquens dels Països Catalans*. Barcelona: Ed. Pòrtic, 1997.

■ WIRTH, DÜLL, LLIMONA, Ros y WERNER. *Guía de campo de los líquenes musgos y hepáticas*. Barcelona: Ed. Omega, 2004.

Internet:

Vertilíquens – Lichens & Climbing

(<http://sironagatta.blogspot.com>).

Bloc d'itineraris líquenològics d'arreu de Catalunya, col·laboracions d'alpinistes i escaladors en la recerca de la vida vertical i un recull de troballes de líquens en l'art i la literatura.

Els camins de **La Palma**

Excursionisme i vulcanoespeleologia a les Canàries

Per **Ferran Alexandri**
Fotografies de **Roger Rovira**

*Aquesta illa verda i alterosa, petita, de temperatures benignes
i diversitat de paisatges, amb cims volcànics que superen els 2.000 m,
és plena de camins històrics que conviden a descobrir-la.*

Els vents alisis, carregats d'humitat, en xocar amb el relleu de la caldera de Taburiente, formen un espectacular mar de núvols.

En el relleu d'aquesta illa de l'arxipèlag de les Canàries, a vista d'ocell destaca al nord un gran sistema volcànic, i que comprèn l'emorme cràter de la Caldera de Taburiente, amb 8 km de diàmetre, 28 km de perímetre i 1.500 m de profunditat, obert al sud-oest pel barranc de Las Angustias, de cara al mar, al port de Tzacorte.

L'any 1954 aquest cràter fou declarat parc nacional. De la caldera, vorejada d'alts cims (Pico de la Nieve, 2.232 m; Piedra Llana, 2.314 m, o Pico de la Cruz, 2.351 m), arrenca una serralada muntanyosa que travessa l'illa fins a l'extrem sud. El pic més alt és el Roque de los Muchachos (2.426 m), on hi ha un important observatori astronòmic. Els vessants de la caldera són boscosos i barrancosos i presenten colades de lava ben visibles.

La capital de l'illa, Santa Cruz de La Palma, és també el port principal, dedicat a l'exportació de bananes, tabac i productes d'artesanía. És una illa petita, sense massa extensió de platges, però molt muntanyosa i plena de vegetació, amb boscos selvàtics, plens d'aigua, i de paisatges lunars, testimoni del vulcanisme.

L'ILLA QUE SORGÍ DEL MAR

Ara fa quatre milions d'anys va començar a alçar-se una gran piràmide volcànica a quatre mil metres de profunditat sota el nivell del mar, però encara trigaria un milió d'anys en treure el cap a la superfície. Naixia així l'illa de La Palma.

De mica en mica, aquests volcans submarins van anar alçant cims de gairebé 2.500 m i el basalt es va vessar en una superfície d'uns

700 km². Això va produir una morfologia trencada i abrupta, que va condicionar els diversos ecosistemes de l'illa. Per això destaquen les lavas de coixí (a causa de l'erupció submarina), com les que podem veure avui al gran barranc de Las Angustias, on desguassa la caldera de Taburiente, davant de la població de Los Llanos de Ariadne i del port de Tazacorte.

Un cop les primeres terres de l'illa emergiren, les erupcions s'aturaren i comença el procés erosiu. Fa gairebé dos milions d'anys es reactivà novament l'activitat volcànica i es formaren nous volcans que recobriren els antics. Així sorgeix el volcà Bejenado (el cim de l'excursió que proposem més endavant), que avui tanca orogràficament la caldera de Taburiente.

Fa 400.000 anys les erupcions cessen a la zona nord i es desplacen vers el sud formant una alineació volcànica coneguda amb el nom de *Cumbre Vieja*, indret per on passa el famós sender de la Ruta dels Volcans (GR 131). Amb tot, l'activitat volcànica arriba fins a l'actualitat: la darrera erupció és la del volcà de Teneгуа (a l'extrem sud de l'illa) el 1971.

ELS PRIMERS HOMES DE LA PALMA

És molt probable que els primers habitants de l'illa hi arribessin vers l'any 1000 aC provinents d'Àfrica (una segona onada humana s'entrevéu entre el 400 i 700 dC). Eren pobladors parents de les tribus berbers del nord d'Àfrica, que escamparen una cultura pastorívola que durà fins a la fi del segle xv.

L'escriptor llatí Plini el Vell parla de la tribu dels canaris (*benahoarites*), assentats al nord-est del Marroc, que s'endinsaren en embarcacions precàries als incerts corrents de l'Atlàntic fins a arribar a l'illa deshabitada de La Palma. Hi trobaren un clima suau, amb prou aigua, arbres fruiters i moltes coves per arrecerar-s'hi.

Hi van viure més o menys feliços, més o menys pròsperamet, fins a les darreries del segle xv, moment en què vingueren les tropes castellanes comandades per Alonso Fernández de Lugo, l'any 1492, amb galions i caravelles, que desembarcaren a mata-degolla per apoderar-se de l'illa. Van conquerir-la amb el nom de San Miguel de La Palma. I els hereus d'una raça d'homes que s'havia assentat en una terra verge feia més de dos mil anys, que hi havien deixat la seva cultura i empremta, com ho palesen els petroglifs i les restes arqueològiques trobades, pràcticament van extingir-se a causa del que després s'ha dit «civilització».

Un dels aspectes que defineixen més bé la cultura dels primers pobladors és la ceràmica, que assolí una gran perfecció en l'elaboració de tota mena de bols i recipients de fang, i que ha perdurat en el temps fins a l'actualitat. Es tracta d'una terrissa fosca, decorada minuciosament en formes geomètriques.

LA PALMA AVUI: RESERVA MUNDIAL DE LA BIOSFERA

La Palma ha estat la primera illa de les Canàries en tenir una reserva de la biosfera l'any 1983, gràcies als valuosos ecosistemes, com ara els reductes dels boscos de laurisilva, representats per Los Sauces i el bosc de Los Tiles (San Andrés y Sauces).

L'elaboració de terrissa tradicional, originària dels aborígens, ha perdurat fins avui dia.

*El far de Fuencaliente,
l'extrem més meridional
de l'illa, on acaba
el GR 131 i on hi ha
les famoses salines.*

Els boscos de laurisilva, que abans havien ocupat tota la conca de la Mediterrània, són presents avui dia a La Palma, on aquí reben el nom de *Monteverde*. Aquests boscos d'arbres laurifolis els podem trobar al nord i el nord-est de l'illa, entre els 600 i 1.200 m d'altitud. És l'ecosistema més peculiar i el de més biodiversitat de la vegetació de La Palma. La laurisilva és un bosc humit, gairebé una selva. El llaurer, la *Persea indica*, *Ocotea foetens* representen aquests boscos, encatifats amb lianes, falgueres, fongs, líquens i molses, propis d'ambients humits i ombrívols, que recorden els boscos tropicals.

D'altra banda, des del 1967 a l'extrem sud de l'illa, al far de Fuencaliente, s'ubiquen ran del mar, en un solitari indret volcànic, de bellesa fosca, les salines de Fuencaliente (37.000 m²), que ressalten pel blanc immaculat.

L'indret es beneficia la sal, considerada de gran qualitat, per evaporació de l'aigua del mar. De generació en generació s'ha continuat una labor artesanal per extreure sal marina, ano-

Aflorament de la Fuente Santa al final del ramal de la galeria principal.

menada *Teneguía*, en homenatge a la darrera erupció de l'illa. Aquest complex és també una visita natural de referència obligada, justament perquè està en un entorn paisatgístic extraordinari. La sal mostra la seva lluentor tan de dia com en vesprejar.

El 1994 el Govern de les Illes Canàries va declarar les salines Fuencaliente com un lloc d'interès científic, perquè també és una de les poques zones humides que hi ha a l'arxipèlag, que aplega moltíssims ocells limícoles migratoris. Així mateix, és un indret on viuen espècies vegetals, com la *Ruppia maritima*, i animals, com el crustaci *Artemia salina*, adaptats als ambients hipersalins, de manera que també constitueix un ecosistema molt singular.

LA FUENTE SANTA, UNA DEU MIRACULOSA

Un dels fenòmens termals i volcànics més interessants de la història de La Palma gira al voltant de la deu anomenada Fuente Santa, també al municipi de Fuencaliente. Es tracta d'un

***Els boscos de laurisilva o
Monteverde són l'ecosistema
més peculiar de La Palma.***

mamantial termal, de propietats curatives, que va fluir durant dos segles, fet que va donar fama i riquesa a l'illa.

Una història que comença al segle XVI amb Don Pedro de Mendoza y Luján, conqueridor d'Argentina y fundador de Buenos Aires, que va visitar aquesta font a la recerca de salut, fet que va afavorir la peregrinació de nombrosos malalts provinents d'Amèrica i d'Europa, atrets per la fama de les guaricions miraculoses.

Però en el punt àlgid d'aquesta fama tot s'acabà de sobte. El 10 de novembre de 1677 va entrar en erupció el volcà de San Antonio i va vessar lava durant tres mesos. Després tot quedà colgat per tones d'escòria i la font miraculosa va desaparèixer per sempre més.

A partir d'aleshores s'inicià la recerca de la cobejada Fuente Santa, perquè més o menys se

sabia el lloc on havia quedat enterrada. Tot fou debades, i amb el pas del temps s'oblidà; només algunes pistes transmeses a través de les generacions creen una llegenda sobre el lloc on podria ser aquesta font. Va ser una recerca sonada en la qual hi participaren personatges il·lustres de l'Església, la Inquisició, la massoneria o els militars.

Però no fou fins al segle XXI que l'enginyer Carlos Soler Licerias (actual funcionari de la Direcció General d'Aigües del Govern de Canàries) va dirigir els treballs que aconseguiren desxifrar l'enigma, trobar els senyals i desenterrar la Fuente Santa amb una obra d'enginyeria singular.

Avui es pot visitar aquesta instal·lació amb un permís especial, abans que l'indret es condicioni per a la visita turística. Un parell de galeries, d'uns 160 m, en les quals s'han excavat sengles piscines subterrànies, on brolla aigua a 36°C i 42°C respectivament, amb alta concentració de sals.

LA PALMA A PEU

Una xarxa excel·lent de senders recorre aquesta illa pertot. Originàriament eren antics camins tradicionals mantinguts amb esforç durant segles, però oblidats amb l'arribada de l'automòbil i la construcció de carreteres. Cap a la dècada de 1960 la pràctica del senderisme esdevingué una realitat a La Palma gràcies al turisme d'oci, fonamentalment alemanys, interessats per la natura i el paisatge. Però no seria fins a finals dels anys 90 que el Cabildo decideix reorganitzar el senderisme amb l'objectiu de recuperar, netejar i senyalitzar aquests antics camins. Fruit d'això es pogué crear la Xarxa de Senders de La Palma. Es tracta d'un conjunt de senders inter-

Cràter del volcà de San Antonio (Fuencaliente), l'erupció del qual va colgar l'any 1677 la Fuente Santa.

connectats, senyalitzats i abalisats segons les normes de la FEDME, els primers de les Canàries. Gairebé hi ha 1.000 km de recorregut per conèixer tots els paisatges de l'illa.

Són camins amb molta història. Van ser fets per adaptar-se a la brusca orografia de l'illa, serpentejant de vegades per comes impossibles per arribar a un coll o enfilar-se a un cim, de vegades seguint camins empedrats limitats per murs de pedra seca. Es poden classificar en quatre menes: els camins reials, que partien de

la capital, Santa Cruz, i comunicaven les principals poblacions, de traçat ampli i els més transitats; els camins de travessa, que recorrien el territori entre els 1.000 i els 1.300 m; els camins radials, que pujaven des de la costa fins als cims, i els camins del cim, que carenejava completament els cimals de l'illa. Sobre aquesta antiga classificació, actualment han estat homologats tres tipus de senders:

■ **Senders de gran recorregut (GR).** Superen els 50 km i estan formats per diverses etapes. Senyalitzats amb blanc i vermell.

■ **Senders de petit recorregut (PR).** Inferiors als 50 km; es poden recórrer sempre en una jornada. De color groc i blanc.

■ **Senders locals (SL).** D'una distància menor de 10 km, permeten fer petites excursions o enllacen amb d'altres senders. Els colors amb què estan senyalitzats són el verd i el blanc.

A l'illa de La Palma hi ha dos senders gran-recorregut (el GR 130 i el GR 131). El primer travessa l'illa de manera circular, passant pels principals nuclis de població. Rep el nom de *camí Reial de la Costa i Mitjanies*. El segon sender travessa l'illa per la zona més alta, des del port de Tazacorte fins al far de Fuencaliente, que inclou les excursions més representatives de l'illa: la Ruta de la Crestería (que fa la volta per la carena de la caldera de Taburiente) i la Ruta dels Volcans (que recorre la Cumbre Vieja fins al far de Fuencaliente), anomenada *El Bastón* per la seva forma.

EL PARC NACIONAL DE LA CALDERA DE TABURIENTE

L'espectacular caldera de Taburiente és parc nacional des de 1954, però amb successives reclassificacions (1975, 1981 i 1986) l'àrea de protecció assoleix gairebé les 6.000 ha. Aquest entorn privilegiat posseeix la millor representació de l'ecosistema de pinedes de les Illes Canàries, a banda de les excel·lents formacions geològiques i de la interessant empremta etnogràfica, representada pel traçat de les rutes pastorils, amb un cúmul arqueològic divers i ric.

El nom de caldera és propi del vulcanisme de tipus hawaïà, i fa referència a la gran depressió circular, de parets internes molt abruptes de més de mil metres, i un dels cràters d'esfondrament més gran del planeta, amb un diàmetre de 8 km.

És en aquest indret on podem pujar també al cim més alt de l'illa de La Palma, el Roque de los Muchachos (2.426), on hi ha ubicat l'observatori astrofísic (ORM), que acull les més completes instal·lacions telescòpiques de 19 països diferents. És un excel·lent punt d'observació, considerat un dels millors del món, gràcies a les característiques orogràfiques i climatològiques de l'illa, exempta de contaminació lumínica (sota la protecció de la pionera Llei del Cel de 1988). S'hi pot arribar amb cotxe; per visitar el centre cal haver demanat permís prèviament.

A la caldera de Taburiente hi destaquen les laves de coixí (colades submarines que tenen una forma de grans farcells o coixins que s'amunteguen), el dics o relleus en forma de murs i els blocs volcànics, aquí anomenats *roques*: Roque del Huso, Roque de la Brevera Macha, Roque Salvaje, Roque Capadero i Roque Idafe.

La història d'aquesta caldera sempre ha estat relacionada amb l'aigua de les deus, disputada ja des del temps de la conquesta de l'illa. Avui dia circula lliurement, com ho palesen alguns salts d'aigua, com ara la cascada de la Fondada, la més gran del parc, o la més coneguda: la cascada de Colores, al barranc de Rivanceras, d'aigües ferruginoses ataronjades. L'aigua, per tant, és un bé característic i únic de La Palma i les Canàries.

El pi canari representa la vegetació de la caldera, i la justificació d'aquest parc natural, un arbre que s'adapta bé al terreny, d'una verdor intensa, primaveral, d'una gran explosió de colorit des dels cimals de la caldera fins al fons de les valls.

El Pico Bejenado (1.852 m), el mirador de la Caldera de Taburiente

Esplèndida excursió per dedicar-hi tota una jornada. Seguim el PR LP 13.3, el sender que mena a la muntanya més individualitzada de La Palma, el Bejenado. Aquest camí està considerat pels illencs com una de les rutes més tradicionals, sobretot potser perquè el cim actua com un magnífic mirador de la gran caldera volcànica i dels seus cims.

S'inicia la ruta a l'oficina d'informació del parc per la carretera de La Cumbrecita (840 m). Després de caminar 10 minuts creuem el sender PR LP 1, i una mica més endavant s'arriba a un encreuament de carreteres. Cal anar per la que va cap a Valencia, pujant de mica en mica per la pineda, seguint sempre la pista. Passarem encarats vers els barrancs de Cardos i de Canales, punts on s'enllaça amb la pista Ferrer. A partir d'aquest moment la direcció és nord-oest i el pendent es fa més suau. Arriba-

El Pico Bejenado (1.852 m), esplèndid mirador de la caldera de Taburiente.

El Roque de los Muchachos (2.426 m), el cim més alt de La Palma, on s'ubica l'observatori astronòmic.

DADES D'INTERÈS

Inici i final: Centro de Visitantes del Parque Nacional de Taburiente.

Distància: 16 km.

Dificultat: fàcil.

Desnivell acumulat: 1.050 m.

Temps de camí: 6 h 30 min (anar i tornar).

Observacions: si no voleu iniciar l'itinerari al centre de visitants, on comença el PR, aneu fins al final de la pista. Aquest itinerari es pot fer en qualsevol època de l'any, però pareu especial atenció en els dies que siguin molt calorosos.

Variants: per la carretera fins al mirador de La Cumbrecita s'hi arriba amb cotxe. A partir d'aquí, seguint la carena dels Picos dels Riscos de los Cuervos arribem al Bejenado.

rem al coll de El Rodeo (1.585 m); els cims del Risco de los Cuervos queden a l'est i el cim de Bejenado al nord-oest. En aquest punt veurem ja l'interior de la caldera.

Cal continuar ascendint fent una ziga-zaga fins al cim de Bejenado (1.852 m), des d'on podem observar una esplèndida panoràmica de l'interior de la caldera i de tots els cims que envolten el perímetre. La tornada es pot fer pel mateix camí, però proposem de davallar vers el mirador de La Cumbrecita pel Risco de los Cuervos en unes dues hores (prèviament haurérem d'haver deixat un vehicle al pàrquing d'aquest indret).

Hi ha també una variant per pujar al Bejenado, que també és molt maca i espectacular, sobretot perquè durant tot l'itinerari, a diferència de l'anterior, podem veure sempre l'interior de la caldera. L'excursió s'escurça a unes 4 hores

(entre anar i tornar). Podem deixar el cotxe al mirador de la Cumbrecita (1.305 m), on acaba la carretera i enllacem amb el PR LP 13.3 que de forma circular va cap al centre d'informació del Roque de la Brevera Macha (a l'interior de la caldera). Però per pujar al Bejenado, cal anar des del mirador pel camí senyalitzat que puja en direcció oest cap als Picos del Risco de los Cuervos; se segueix la senyalització fins a El Rodeo i el Bejenado.

Kleinia neriifolia, una espècie de planta suculenta de les Canàries, fàcil de reconèixer perquè les tiges carnes conserven les cicatrius foliars, quan les fulles es desprenen a l'estiu per reduir la pèrdua d'aigua deguda a l' evaporació.

VULCANOESPELEOLOGIA A LA PALMA

Per **Alfred Montserrat Nebot**

Davallada al Hoyo de la Sima (-75 m).

Entre els ecosistemes de La Palma cal destacar també les cavitats volcàniques. Dels tubs volcànics, els habitants de l'illa en diuen *caños de fuego*, i dels avencs, *búcaros*. Aquestes coves mostren les diverses etapes de les laves que, amb el relleu i el pendent, excaven el llit del riu de foc fins que es refredà en una crosta sòlida, a l'interior de la qual la lava fluïria calenta durant mol de temps. Aquest corrent de lava subterrani va anar baixant de nivell de mica en mica fins que formà el típic tub volcànic.

Des del punt de vista vulcanoespelògic l'illa de La Palma compta amb nombroses cavitats, però cap d'aquestes té un desenvolupament similar a les de les altres illes del arxipèlag canari, com Tenerife, Lanzarote o El Hierro. Es pot parlar d'un volum de més de cent tubs volcànics i d'una dotzena d'avencs. Destaquen per la seva bellesa les cavitats de Villa de Mazo, Fuencaliente i El Paso.

Cal distingir dues àrees. El nord i l'est, amb relleus més antics, i el sud format per erupcions més modernes. La Palma és l'illa canària amb més erupcions de la història de l'arxipèlag. Encara que les coves no tinguin una gran longitud, destaca la presència de dues interessants cavitats verticals, dos xemeneies volcàniques d'una certa profunditat: El Hoyo de la Sima i el Búcaro Martín.

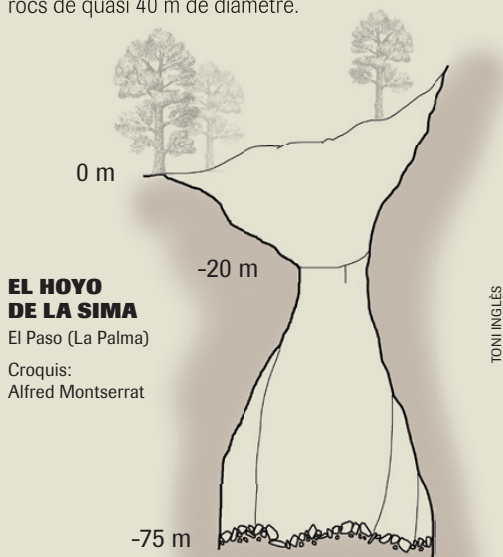

ALFRED MONTSERRAT

EL HOYO DE LA SIMA

Es tracta de la xemeneia volcànica més gran coneguda a l'arxipèlag. Situada al municipi de El Paso, a 1.300 m sobre el nivell del mar, El Hoyo de la Sima és un avenc de 75 m, encara que el pou d'entrada, que s'eixampla a mesura que va guanyant profunditat, només en té 50. Aquesta vertical acaba sobre un gran con de d'enderrocs de quasi 40 m de diàmetre.

MÉS INFORMACIÓ

Com podem anar a La Palma

Amb avió, de Barcelona a Tenerife són tres hores. Aquí cal prendre el vol interisular amb Binter Canarias, o bé agafar un vaixell.

Consells per a l'excursionista

Els desnivells són forts, atès el relleu de l'illa. Al nord les pluges són freqüents i poden inundar els senders que recorren pels barrancs. També sovinteja la boira. La neu pot aparèixer per damunt dels 2.000 m entre novembre i abril, amb una temperatura entre el 0° i els 5°C, quan a la costa és de 20°C.

Llibres recomanats

- *Red de Senderos de La Palma*. Topoguía Isla de La Palma. Cabildo Insular de la Palma, 2006.
- Carlos Soler Licerias. *La historia de la Fuente Santa*. Santa Cruz de Tenerife: Ediciones Turquesa, 2007.
- Oscar Pedrianes/Daniel Martín. *La Palma y sus caminos*. Madrid: Desnivel Ediciones, 2002.

Adreces d'interès

Guies de muntanya: www.talisca.com

Patronato de Turismo de La Palma: www.lapalmaturismo.com

Red Insular de Senderos de La Palma:

www.senderosdelapalma.com

L'avenc és a prop de la carretera, en una zona molt visitada, cosa que fa que la seva boca d'entrada estigui protegida amb una tanca. L'embut inicial dóna lloc a una boca el·líptica, de 15 m, on comença la vertical.

EL BÚCARO SAN MARTÍN

És una de les boques que van entrar en erupció, al volcà San Martín, l'any 1646. Aquesta cavitat està situada al municipi de Fuencaliente i a 1.500 m d'altitud. Compta amb dos pous, un de 27 m i un altre de 30 m, que assoleixen una profunditat de 57 m. Com a característica especial, cal destacar els dos nivells de galeries, un a la base del primer pou, i l'altra al fons. La darrera galeria arriba a tenir un recorregut de 100 m.

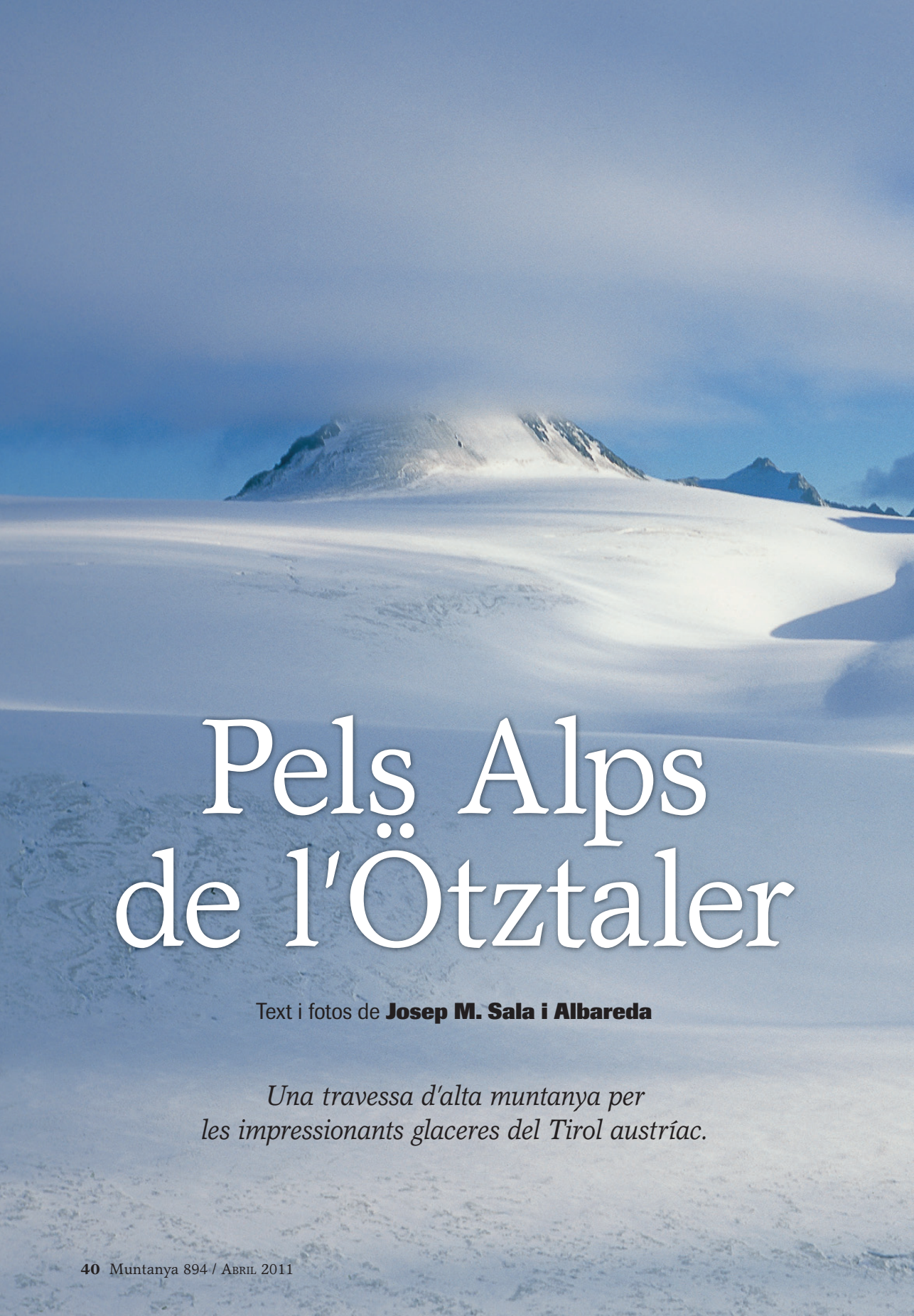
La base del primer pou se situa en el vèrtex d'una muntanya de restes piroclàstiques. Baixant pel seu vessant s'arriba al fons del Búcaro San Martín.

ALTRES CAVITATS

Pel seu recorregut destaquen:

■ **La Cueva de Todoque de de Las Manchas**, a los Llanos de Aridane. És una cavitat de 500 m formada per un sol tub de lava obert a l'exterior en diversos punts. Cal destacar que les diverses entrades a la cova no són els típics jameos, si no que són d'origen explosiu.

■ **Cueva Honda de la Fajanita**, a Garafia, té 350 m i un cert interès geomorfològic. És una única galeria, amb una forta inclinació que té la boca situada en un cingle.

Pels Alps de l'Ötztaler

Text i fotos de **Josep M. Sala i Albareda**

*Una travessa d'alta muntanya per
les impressionants glaceres del Tirol austríac.*

Quan ja has passat molt de llarg l'edat que aproximadament asse-nyala la meitat de la vida, però les il·lusions encara hi són, el seny o les pròpies limitacions posen objeccions als impulsos. Que si les forces ja no són les d'abans, que si les cames i els genolls acusen les moltes pujades i baixades acumulades, etc. Però el cuc de l'afició, l'amor a les muntanyes, continua remonent el desig de tornar-hi. De pujar nous cims o de repetir indrets estimats. Rumies, compares els fets d'abans-d'ahir i l'estat actual en què et trobes. I, finalment, decideixes que potser sí que encara podries fer alguna cosa. Més lentament, sense presses i sense massa dificultats.

Cap al tard, panorama de gel des de la Branderburger Haus, a 3.274 m.

TRAVESSA PER L'ÖTZTALER

Vénen a tomb totes aquestes cavil·lacions, perquè el programa preparat pels bons amics Nossàs i Tria, d'una excursió-travessa pels Alps de l'Ötztaler d'Àustria, amb uns moderats horaris i desnivells, em feia pessigolles i el desig de tornar a trepitjar unes muntanyes, recorregudes amb esquís en la llunyana Setmana Santa de 1977, ara en època estival, no parava d'empaitar-me. Em deia: «Encara estàs en condicions de fer-ho i els amics, tampoc massa joves ja, sabran tenir la paciència adequada per si cal esperar-te.» Total, vaig decidir-me a acompanyar-los en el que podria ser la meua última excursió alpina.

La nit ja ben entrada i amb ruixats intermitents, després d'una llarga jornada de cotxe, arribàvem a Vent on l'acollidora comodat d'uns llits tous ens van permetre recuperar-nos de la llarga pallissa i preparar-nos per les properes jornades.

Hem fet una bona mica el mandra, i sense presses repassem les motxilles i empenem el camí. La Marta, l'Anna Maria, en Josep i jo som els que ens aprofitarem del programa preparat per l'Enric i en Joan, que lligats per la feina no han pogut acompanyar-nos. El temps és una mica incert. Els núvols encara corren pel cel, però deixen moltes esclatxes per on el blau convida a l'optimisme.

El poblet de Vent és situat on la vall es parteix en dues branques. Una cap al sud en direcció al Niederjoch, coll fronterer amb Itàlia i proper al lloc on fou trobat l'home del Similaun, un parent nostre molt llunyà conservat pels gels quaternaris, i l'altre, la que seguirem nosaltres en direcció SO, que ens portarà al refugi del Hochjochospitz (l'alberg del Coll Alt).

La vall és bastant tancada, amb drets vessants arbrats a l'obaga i herba a la solana. Poc després de Vent passem pel veïnat de Rofen, ja als 2000 m; l'ample camí voreja els prats verds, on uns pagesos recullen l'herba. El Rofenbach, baixa color de cafè amb llet, escumejant per la nostra esquerra. Creuem per una passera el

Mitterbach, que baixa amb fúria revoltada de les glaceres dels peus de la Widspitze que, amb els seus 3.768 m, és el punt culminant dels Alps de l'Oetstal. El punt on conflueix amb el Rofenbach, un tumultuós remolí barreja les aigües. Des del punt una mica elevat on som, dominem l'espectacle, que acaben d'arrodonar uns intrèpids que, amb un caiac, es llencen al corrent. Que tinguin sort.

El camí segueix remuntant la vall que recull molts torrents que, provinents de la fosa de les petites glaceres arraulides als peus dels cims, baixen espurnejants a engrossir el Rofenbach. Arribem a l'última pujada que, amb unes quantes giragonses, s'enfila fins Hochjochospitz, un gran refugi edificat a mig pendent de la Guslarspitze. És a 2.412 m d'alçada. Acollidor, com tots els refugis austríacs, em sembla, ara, més petit que quan hi vam fer estada l'any 1977. Però al menjador hi continua havent el gran escalfapanxes forrat amb majòliques que escampava

El poblet de Vent és situat on la vall es parteix en dues branques.

una agradable escalforeta. Avui està apagat. A la terrassa, d'amples panoràmiques un refresc ens refà de les últimes esbufegades, però un petit ruixat aviat ens en treu.

ENTRE ITÀLIA I ÀUSTRIA

L'endemà fa bastant bon dia i decidim arribar al final de la Rofental, el Hochjoch, coll fronterer amb Itàlia i el refugi Bellavista, ja en territori italià, que, com el seu nom indica, ha de gaudir d'un bon panorama. Comencem la jornada amb una forta baixada per creuar les aigües tumultuoses que baixen de la Weisskamm amb el seu cim culminant, el Weisskugel. A la baixada segueix una pujada per guanyar el desnivell perdut, que no es fa pesada gràcies a les llaçades del camí. Aquest, ara molt ben cuidat, segueix remuntant la vall per la seva riba esquerra. Grans ullades de sol, donen relleu i color a les tarteres de pedra petita i color vermellós, i a les planes geleres que baixen dels

cims que fan de capçalera a la riba dreta de la vall. No sabria dir per què, però aquesta vista d'uns cims no massa cantelluts amb unes geleres perfectament encaixades en uns pendents de rocalla menuda em recorden fotos d'alguna zona del Tibet, i encara reforça més la imatge, una munió de menudes fites de pedra, com petits chortens, situades sobre un replà del camí. El joc de sol i ombres, de núvols i cel clar, fan el caminar lleuger i el camí al Hochjoch més curt. Deixem a la nostra dreta un petit edifici que servia d'aduana, ¿quines mercaderies podien transitar per aquests indrets?

Sense adonar-nos-en travessem l'ampla collada i som ja en territori italià. Un gran refugi, el Bellavista, en italià i el més complicat de Schöne Aussicht Hütte, en alemany, ple de gent i bullici, marca el final del nostre itinerari.

De la bona vista que des de la collada, vertaderament grandiosa i magnífica segons la propaganda, avui ens queda tapada per unes també magnífiques nuvolades que ho amaguen tot. Ens expliquem l'afluència de gent. El refugi és situat molt a prop del final d'uns remuntadors

*El Flutchkogel
i les immenses morenes.*

que pugem del fons de la vall italiana, la vall Senales, i, pel que ens diu el mapa, des d'aquí s'ha de veure el gran massís de l'Ortles.

Estem una bona estona esperant una aclarida que no es produeix i, per altra part, un vent molest i molt fresquet obliga els turistes multicolors a buscar l'escalfor acollidora de l'alberg i a nosaltres a pensar en el retorn al nostre llunyà refugi. ¡A reveure!

Emprenem el camí d retorn que, seguint a l'invers el fet al matí, ens ofereix nous aspectes de la vall, amb un reguitzell de torrents que baixen de les grans geleres o de les més petites entaforades en un clot de les muntanyes, amb aigües tèrboles que el sol ha arrencat del seu somni glaçat de la nit. La forta baixada inicial del matí es converteix ara en un dret pendent que ens fa suar i anhelar arribar aviat al refugi, on una beguda refrescant ens deixarà a to.

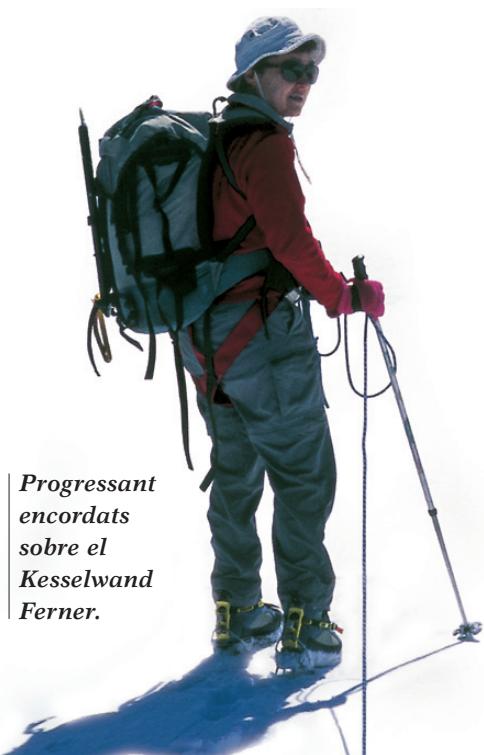
La tarda cau tranquil·la i la llum s'apaga a poc a poc. És ja l'hora del sopar.

EN EL COR DE LES GRANS GLACERES

Un nou dia, no del tot serè, el «plou i fa sol» de la cançó ens invita a continuar l'excursió que ens ha de portar a la Brandenburger Haus, en el cor d'extenses geleres. El camí, ben marcat i senyalitzat amb el número 920 s'enfila decidit

pels repeus de la Gularspitze, i aviat el refugi queda a sota nostre, mentre que pels forats de les boirades, veiem cap a ponent un dels gegants del Weisskamm, nom general d'aquestes carenes, el cim blanc de la Weissespitze, de 3.618 m. La pujada se'm fa dura i m'obliga a petites pauses, pacientment acceptades pels meus companys, mostra molt estimada d'una ferma amistat. El camí, que a més a més del número 920 té un nom propi: el Dolorettweg, possiblement del qui va senyalitzar-lo, s'acosta a un escarpat per on es despenyen les desferres de les geleres que aviat trepitjarem. Són les Gepatschferner i la Kesselwandferner que unides en l'ample Kasselwandjoch, formes un extens i planer camp de gel. Ferner és el nom, que en aquesta regió d'Àustria donen a les geleres. Una boirada amb vent una mica de neu

*Progressant
encordats
sobre el
Kesselwand
Ferner.*

ens rep en posar els peus sobre el glaç. Fa fred. Ens calcem els grampons i enfilem rectes cap el refugi situat al peu d'un esperó rocallós que baixa de la Dahmannspitze. La direcció ve senyalitzada per unes boies clavades a espais regulars sobre el gel. Salvem petites esquerdes, aparentment inofensives, però que em fan recordar el que el gran alpinista anglès Mummery deia de les esquerdes: que li feien un gran respecte i que no tenia cap interès per conèixer les seves interioritats.

Sense contratemps arribem al refugi. Brandenburger Haus està als 3.274 m d'alçada i domina un ample panorama de gels ara mig tapats per les boirades i ràfegues de calamarsa. Amb el xiular del vent i el nom de la cabana em costa poc imaginar-me un orgue immens del qual surt la més coneguda tocata i fuga de Bach.

*El Fineilsitze (3.514 m)
camí del refugi Bellavista.*

Som els únics hostes del refugi. Molt ben acompanyats pel guarda, amb qui l'alemany de la Marta fa la comunicació més fàcil. Arriba una altra caravana. El temps s'abonança. Es trenquen els núvols i una llum rasant il·lumina les extenses geleres que s'enfilen fins a l'arrodonit cim de la Weisspitze, encenen el desig que sé que no podré fer realitat, de pujar-hi amb esquís. Des de la terrasseta del refugi, guarnida d'agulles de glaç, la mirada rellicsa per damunt de la gelera que hem travessat i saltant per sobre la Rofental, es para en la restallera de cims que formen la seva espona dreta, on destaca la Kreuspitze coronada per una gran creu a 3.455 m. L'aire

fred em fa retornar ràpidament a l'escalforeta del refugi i després de sopar i escoltar les indicacions del guarda sobre el camí a seguir l'endemà, anem a dormir.

Com si no gosés enlluernar massa, la llum suau del nou dia llisca mansament per les blanques superfícies gelades. Ens acomiadem del guarda i baixem a la plana gelera i seguint un rastre marcat a la neu fem camí cap al NE. Fa de bon caminar i el sorollet de les mossegades dels grampons a la neu gelada, marca un pas constant. Un cel rabiosament blau contrasta amb la blancor del terreny que trepitgem. A poc a poc ens acostem a una carena cantelluda, i per una rampa de neu guanyem una punta de la mateixa carena a 3.342 m. No anem bé. A l'altre cantó de la carena uns estimballs cauen sobre una vall ocupada per una gelera esquerdada. El pas no sembla gens fàcil i el guarda ens va dir que l'itinerari no tenia complicacions. Traiem el mapa, aquesta eina imprescindible per a tot bon muntanyenc, i, degudament orientat, ens adonem de l'error comès. Hem anat massa a l'oest. I la vall que s'obre als nostres peus, ocupada pel Gepatschferner, gelera molt trencada, baixa cap al nord. Mentre que nosaltres hem d'anar cap a llevant. El coll que hem de passar per anar a la Vernaghütte, final d'etapa d'avui està sota mateix del Fluchstcogel, cim de 3.500 m i de bon accés. Baixem del petit turonet –¿serà l'última punta alpina que trepitjo?, em pregunto amb un cert regust de malenconia – mentre enfilem cap a llevant cap al Overguslarjoch, a 3.361 m.

No ens costa d'arribar-hi ni veure clar el camí de baixada per la Gusalrferner, de pendents no massa drets. Fem una parada, el Fluchstcogel ens crida. Una dreta pala de neu hi porta. Jo hi renuncio. Un dia o altre havia d'arribar la renúncia a fer un cim. Dic als companys que no em fa res esperar-los. Aquí fa de bon estar i puc gaudir en solitud l'ampli panorama, sadollant-me a poc a poc de l'esperit de l'alta muntanya. Però als companys sembla que els ha agafat un xic de mandra i renuncien al cim. Adéu, doncs, i emprenem la baixada sense cap mena de dificultat. El sol pica fort i la llum tan intensa fa contrastar la blancor de la neu amb el roig de les clapisses que voregen la gele-

Baixant cap a la Vernaghutte.

ra. És un paisatge aspre i desolat el que envolta la superfície gelada, després de deixar el coll enlairat. Seguim per la gelera en direcció llevant i aviat arribem al seu final. Els últims gels queden enfondits a la nostra dreta i una monumental morena petrificada ens ofereix un marcat caminó pel seu carenar. Aviat veiem la Vernaghütte, edificada a la confluència amb la Vernagtal, que baixa de les grans superfícies gelades del Vernagferner. S'acaba la morena i aviat arribem al refugi. Impressiona constatar la gran reculada de les geleres que cobrien aquestes muntanyes. La Vernaghütte, en segles pretèrits hauria estat sota un imponent gruix de gel, avui aquest queda enlaire amagat en les clotades més altes i del seu pas en queden aquestes immenses morrenes que omplen el fons de les valls.

La tarda camina a poc a poc i les llums se suavitzen de mica en mica. És l'hora encantada del dia.

LA DARRERA ETAPA

Comencem l'últim dia de l'excursió. Un recorregut per un camí ben marcat, el 915 o Senfert-weg, ens portarà a la Breslauerhütte i a l'estació superior del telecadira que ens baixarà a Vent.

Des d'un camí de pujades i baixades suaus que, a manera de cornisa, corre en sentit invers i a bona alçada, al del Hochjochospitz, es passa revista als alts cims amb les seves geleres enclotades que, cap a llevant, vetllen per sobre la fonda vall marcant la ratlla fronterera amb Itàlia, mentre que a l'esquerra del camí són escarpats pendents rocallosos solcats pels torrents que baixen de les geleres de la Wildspitze, que amb els seus 3.768 m, és el segon cim d'Àustria. Després de passar pel costat del gran refugi que és la Brelauerhütte, arribem a Stablein a 2.336 m, l'estació del telecadira de Vent, que ens estalviarà 500 m de desnivell, cosa que agrai-

ran molt les nostres cames. Una última menjada de motxilla, prenent el sol i gaudint del paisatge i després la comoditat d'una cadira que ens deixa a tocar de Vent. Canviats d'indumentària recuperem el cotxe i diem adéu a Vent i als Alps de l'Ötztal.

La imatge actual de les grans tarteres que cobreixen els drets pendents de les muntanyes i els torrents furiosos que s'escolen de les retirades geleres, que han deixat enormes morenes, se superposa a la blanca imatge que els records em porten de la llunyana travessia amb esquís de l'any 1977. El paisatge és més imponent i d'una bellesa superior quan la neu tapa les desferres d'una anterior època glacial, però la menor influència de muntanyencs en època estival permet gaudir amb major tranquil·litat de la muntanya.

L'endemà, de retorn a casa, els Alps bernesos i, més enllà el Mont Blanc, amb la resplendor de les seves neus, ens deien adéu i a reveure.

CARTOGRAFIA

Ötztaler Alpen. Wader-Rad-und Skitourenkarte, 43.

Escala: 1:50.000

www.kompass.at

A sepia-toned portrait of a man with a full, dark beard and mustache, wearing round-rimmed spectacles. He is dressed in a dark, high-collared garment with a white, fringed shawl draped over his shoulders. The background is a plain, light-colored wall.

Bonaventura Ubach

(1879-1960),
un biblista
excursionista

Per **Bartomeu M. Ubach**
Monjo de Lérins

Després del centenari del primer viatge al Sinaí del P. Bonaventura Ubach, cercant les petjades d'Israel, tot just s'acaben de complir els 75 anys que el Centre Excursionista de Catalunya li va atorgar la medalla d'or.

La medalla havia estat instituïda pel mecenes Rafael Patxot i Jover, el qual, en el seu Sermó de la Medalla, tot referint-se a ell, que no hi va poder ser present, deia: «Entremig de les boires dominants (era el 1935), el medallista d'enguany ens hi fa una clariana amb les lluïssors de sol ixent que l'acompanyen».

EL VIATGE DE BONAVENTURA UBACH AL SINAÍ

El P. Ubach és una de les figures més sobresortints del Montserrat modern. Ha estat l'iniciador de l'escola bíblica montserratina i és conegut pel seu paper en l'aplega de materials per al Museu Bíblic de Montserrat, com ho recorda als visitants del Museu el seu bust, obra de Manuel Lobo, a l'entrada de l'espai dedicat a la Bíblia i a l'Orient Antic.

Però va ajudar també a fer-lo conèixer, més enllà del món dels estudiosos de la Bíblia, la publicació, el 1913, del llibre *El Sinaí. Viatge per l'Aràbia pètria, cercant les petjades d'Israel*, curosament editat pel qui és considerat el millor impressor català d'aquella època: Oliva, de Vilanova i la Geltrú. Puig i Cadafalch deia que aquest llibre havia obert a casa nostra la producció de la literatura científica de viatges. El llibre va tenir molt d'èxit. El 1952 en va ser publicada una segona edició, amb dos apèndixs relatius a un segon viatge al Sinaí (14 de març - 21 d'abril de 1928), per tal de proveir-se de fotografies per a la il·lustració del II i III volum de la *Bíblia de Montserrat*, i a un tercer viatge (5-28 de juliol de 1932), per tal d'estudiar la qüestió del manà.

El P. Ubach va anar per primera vegada a Jerusalem el 1906 per fer de professor de Sagrada Escritura durant quatre anys al seminari siríac de Jerusalem, dirigit per monjos dels monestirs francesos de la Congregació de Subiaco,

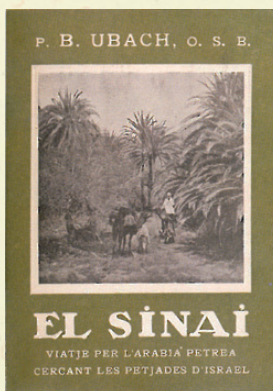
a la qual pertany el monestir de Montserrat.

Aquells quatre anys van ser fonamentals per a la seva formació com a biblista, a l'escola del P. Lagrange (1855-1938), fundador de l'École Biblique de Jerusalem feia tot just una quinzena d'anys, i del qual va ser deixeble i amic fidel. Quan el 1951 tornarà definitivament a Montserrat, haurà passat en total una trentena d'anys a Jerusalem i haurà recorregut tot l'Orient Mitjà. Un biblista eminent, el P. Louis-Huges Vincent (1872-1960) de l'École Biblique de Jerusalem, havia caracteritzat el P. Ubach,

com a «intrèpid explorador dels països bíblics». Durant aquells primers quatre anys –llavors ell no es podia pas imaginar que més tard passaria tants anys a l'Orient– una idea no l'havia deixat: anar al Sinaí. Amb un sacerdot belga, Joseph Vandervorst, que li demanà insistentment d'acompanyar-lo, va sortir de Jerusalem cap al Caire el dia 2 d'abril de 1910. Cal tenir present que si llavors aquella regió no estava encara fragmentada per les fronteres, sovint artifici-

als, imposades després de la primera guerra mundial i del desmantellament de l'imperi otomà, desplaçar-s'hi era sovint una aventura.

«Per la manera com s'acomiadaren de nosaltres –escriu–, qualsevol hauria pogut pensar que ja no ens havíem de veure més fins a l'eternitat. Al Sinaí? Dues persones soles al mont Sinaí? Ca, homa, ca! Impossible que tornin», es deien recíprocament. Però nosaltres, animats

ARXIU ABADIA DE MONTSERRAT

El P. Ubach amb turbant i a lloms d'un camell. A la pàgina següent, abillat amb un salacot.

per la certesa que sota la protecció de la Moreneta de Montserrat, tot ens reeixiria, «fins a la tornada», els diguérem, «d'aquí a 40 o 50 dies».

Cercava les petjades d'Israel amb la Bíblia a la mà i amb els estudis més recents, que cita abundantament per justificar les seves hipòtesis pel que fa a la identificació dels diversos llocs i a l'explicació de tot el que es refereix a l'itinerari d'Israel pel desert. La descripció que fa del seu lloc de treball dalt del camell és pintoresca i dóna una idea de l'estil del seu viatge.

Que bé que ens hi trobem damunt dels nostres camells! Amb una gran manta vuit voltes doblegada he aconseguit de fer-me un còmode i ben ample seient sobre els durs barrots de la rònega sella àrab col·locada damunt el gran gep de l'animal. (...) L'am-

ple sofà damunt del qual estic assegut em permet encara de col·locar amb un cert ordre els meus llibres i instruments de treball. Si em giro a la dreta veig el Breviari, el termòmetre, la caps de botanitzar, si a l'esquerra, tinc a l'abast de la mà les guies, els llibres de consulta, mapes, papers i cartera d'apuntacions; talment com si per descortesia m'hagués assegut damunt la taula del meu escriptori.

Un cop de nou a Jerusalem el dia 8 de maig, consignava al seu dietari «la recança de no trobar-nos dins del desert, que semblava, després d'un viatge tan llarg, que havia esdevingut per a nosaltres una segona pàtria. Jo no sé què té de poètica i d'encisadora aquesta vida de llibertat dins del desert... Acostumat un a l'encís del desert, avorreix el brogit de la ciutat i sospira per un altre món i per una altra vida on regni la calma i la pau del cor.» I conclouia: «He vist el Sinaí; ja no desitjo altra cosa més que veure i sojornar eternament al Paradís.»

Per al P. Ubach, el Sinaí i Montserrat restaran units per sempre. A l'estampa recordatori de les noces d'or de la seva ordenació sacerdotal (20-21 setembre 1902-1952), hi ha un dibuix del P. Benet M. Martínez, alegoria de l'adoració a la Santíssima Trinitat, en el qual, al fons, es veuen les dues muntanyes: el Sinaí, amb el cim cobert per un gran núvol, i Montserrat.

Després d'ell, ni que sigui d'una manera més modesta, tot de monjos han anat seguint els seus passos i han anat al Sinaí, de vegades portant amb ells un exemplar de *El Sinaí*.

En primer lloc, els seus deixebles en l'estudi de la Bíblia: el P. Guiu M. Camps i el P. Romuald M. Díaz, aquest darrer el biògraf del P. Ubach, que van ser a Jerusalem de l'octubre de 1954 al setembre de 1955. Van seguir lliçons tant a l'École Biblique com al Studium Biblicum dels franciscans i, com el P. Ubach, van recórrer, amb aquelles dues escoles o pel seu compte, els països de la Bíblia. El P. Romuald en va publicar un llibre: *Per les terres bíbliques I, Vall del Jordà i Transjordània II. Egipte i Sinaí* (Barcelona, 1957). El març de 1955 van anar al Sinaí. El dia de sant Josep són a les fonts

de Moisès, «l'ain Mussa que segons el P. Ubach cal identificar amb el Mara de l'Èxode», i dormen prop de la platja. L'endemà arriben al monestir de Santa Caterina i el 21, festa de sant Benet, fan l'ascensió de la muntanya de Moisès. A les 11,30, «quan a Montserrat començava la Missa Pontifical», arriben al cim, on canten el Gloria de la Missa XV i a la capella llegeixen els cc. 19 i 20 de l'Èxode.

«ACOSTUMAT UN A L'ENCÍS DEL DESERT,
AVORREIX EL BROGIT DE LA CIUTAT I SOSPIRA
PER UN ALTRE MÓN...»

Al llibre de visitants del monestir de Santa Caterina van poder llegir el que el P. Ubach hi havia escrit en acomiadar-se'n:

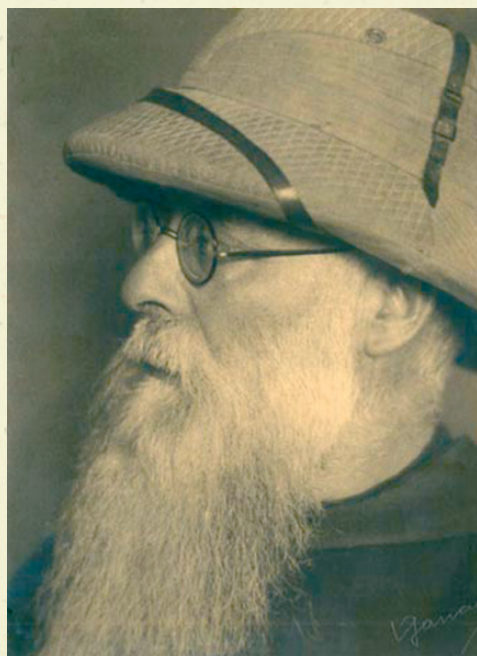
Dono gràcies a Déu Nostre Senyor i a la Santíssima Verge per haver-me concedit la gràcia de visitar la muntanya santa del Sinaí, vertader Montserrat de l'Aràbia Pètria, i els prego de poder un dia visitar el Sinaí de l'Eterna Glòria. Bonaventura Ubach, Monjo de Montserrat (Espanya), 21 abril 1910.

Del maig de 1961 a l'abril de 1963, el P. Basili M. Girbau i el P. Antoni M. Figueras van fer una experiència semblant a la del P. Guiu i el P. Romuald. I el mes d'octubre de 1962 van anar al Sinaí.

El P. Pius Tragan, director actual del Scriptorium Biblicum et Orientale de l'Abadia de Montserrat, va ser a Jerusatem els cursos 1965-1967 i encara el juliol-setembre de 1969. Va pujar al Sinaí durant les vacances de Nadal, desembre-gener de 1965/66.

De 1970 a 1983 una petita comunitat de monjos de Montserrat va ser present a l'Institut Ecumènic de Recerques Teològiques de Jerusalem, a Tantur. Això va donar ocasió a diversos monjos, i no només biblistes, de fer el pelegrinatge al Sinaí. El primer va ser el G. Bartomeu M. Ubach, que hi va anar el febrer de 1971 amb l'École Biblique, de la qual va seguir els cursos durant dos anys.

El febrer de 1974, amb un grup de l'Institut Ecumènic, hi van anar el P. Adalbert M. Fran-

ARXIU ABADIA DE MONTSERRAT

quesa, superior de la comunitat de Tantur, i el P. Oriol M. Divi. Cal destacar que poc temps abans el P. Sofroni, superior del monestir de Santa Caterina, havia estat a Jerusalem i havia visitat l'Institut Ecumènic on el P. Adalbert l'havia acompanyat molt atentament. Per això, un cop al monestir de Santa Caterina, mentre el grup era acollit a l'hostatgeria, a ells dos l'hostatger, el P. Porfiri, els va assignar una cel·la monàstica a cada un. «Ens hem sentit acollits com a germans en Crist», recorda el P. Oriol.

El P. Ramon Ribera, estudiant a l'Institut Bíblic de Roma va ser a Jerusalem, amb altres estudiants d'aquell Institut, del juliol de 1976 al febrer de 1977. Amb un grup de la Universitat Hebrea de Jerusalem va anar al Sinaí l'octubre de 1976.

El mes següent, novembre de 1976, amb un grup de Institut Ecumènic, hi van anar el

P. Josep M. Soler, actual Abat de Montserrat, i el G. Bartomeu M. Ubach. Aquest per segona vegada. És l'únic, després del P. Ubach, que hi ha anat més d'un cop.

Un any més tard, l'octubre de 1977, amb un grup de l'École Biblique, hi va anar el P. Bernabé M. Dalmau, que va ser a Tantur de juliol 1978 i encara l'agost-setembre de 1979 i l'octubre de 1980.

De l'agost de 1978 a l'agost de 1979 va ser a Tantur el P. Salvador M. Plans, que ho va aprofitar per seguir alguns cursos a l'École Biblique. Va anar al Sinaí amb un grup de l'Institut Ecumènic el maig de 1979.

El P. Daniel Codina va passa un any a l'Institut Ecumènic, de l'agost de 1979 a l'agost de 1980. Va ser l'ocasió perquè anès al Sinaí l'abril de 1980, amb un grup de seminaristes americans.

El P. Cebrià Pifarré, de l'agost 1980 al desem-

bre de 1981, i el P. Damià Roure, del març al juny de 1981, van ser a Tantur, treballant cada un en la tesi doctoral. L'abril de 1981 van poder anar al Sinaí amb els estudiants de Cremisan.

L'últim monjo de Montserrat –¡per ara! – que ha anat al Sinaí és el P. Antoni Pou, que, essent estudiant a l'Institut Bíblic de Roma, va passar tres mesos a la dependència de l'Institut Bíblic a Jerusalem el 2000 i a finals d'abril, amb un grup organitzat per la Casa de Santiago de Jerusalem (Instituto Español Bíblico y Arqueológico), va visitar durant quinze dies l'Egipte i així va tenir ocasió d'anar al Sinaí.

Quan Mn. Cinto Verdaguer, en una de les estrofes del Virolai, el 1880 escribí... *i és Montserrat el nostre Sinaí*, no es podia pas imaginar que una trentena d'anys més tard començaria una relació tan especial entre Montserrat i el Sinaí.

BIBLIOGRAFIA

DÍAZ I CARBONELL, R. M. *Dom Bonaventura Ubach. L'home, el monjo, el biblista*. Barcelona, Aedos, 1962.

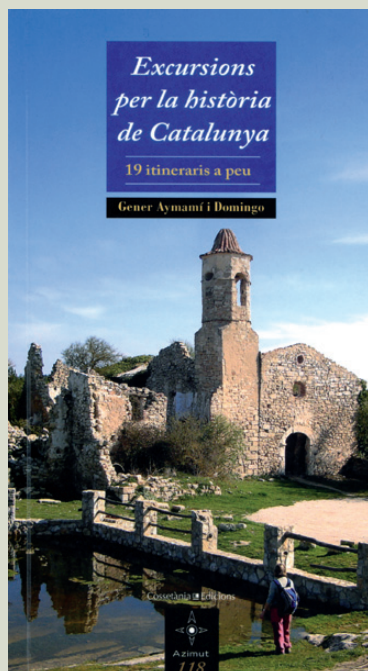
DÍAZ I CARBONELL, R.M. «Presència de Montserrat a Terra Santa, 1906-1983». (I) *Butlletí del Santuari* 12 (maig-agost 1985): 39-44; (II) *Butlletí del Santuari* 14 (gener-abril 1986): 37-44; (III) *Butlletí del Santuari* 15 (maig-agost 1986): 28-34; (i IV) *Butlletí del Santuari* 16 (setembre-desembre 1986): 33-46.

SOLÀ I FRANQUESA, JORDI. «La muntanya bíblica del Sinaí». *Muntanya* 706 (1979).

UBACH, BONAVENTURA. *El Sinaí. Viatge per l'Àrabia Pètria cercant les petjades d'Israel*. Segona edició. Abadia de Montserrat, 1955.

El mont Sinaí.

Excursions per la història de Catalunya.
Gener Aymamí i Domingo.
Cossetània Edicions, Valls, 2011.

A peu pels camins històrics

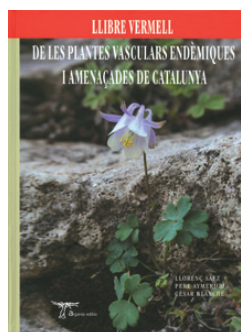
Per conèixer i entendre el paisatge, el territori d'un país, s'ha de fer caminant; però, a més, desxifrant la seva història. Això és aquest llibre, on es recullen 19 itineraris que formaren part d'episodis de la nostra cultura.

A prop d'Ager hi ha una antiga calçada romana del segle II amb trams en bon estat de conservació, coneguda com el camí Vell de Balaguer. Abans de la construcció del túnel de Viella, l'accés es feia a través d'un port dur i complicat per la neu a l'hivern. A la zona del Moixeró, hi ha diversos camins ramaders que el pas del temps i la poca utilització del bestiar han anat desdibuixant.

El camí dels Pelegrins encara s'enfila per la drecera de Monistrol cap el monestir de Montserrat. Un altre camí és el que van obrir els monjos d'Escaladei pels volts de 1215, per tenir una comunicació amb el camí ral de Reus a Lleida. En època medieval, la zona compresa entre Cambrils i les ribes de l'Ebre era un lloc inhòspit, defensat per l'orde de Sant Jordi d'Alfama. La Mussara i el Bruc foren escenaris de les guerres carlines i de la guerra del Francès, respectivament.

El pla d'Urgell fou una de les comarques més pobres de Catalunya. Això va canviar amb l'obertura del canal el 1862. Per la Fontcalda passa el traçat del tren de la Val de Zafán, utilitzat per l'exèrcit franquista a la batalla de l'Ebre. El camí de la Vajol a les Illes és el que van utilitzar molts dels que s'exiliaren a França durant l'hivern de 1939. A Castellterçol hi ha vint pous de glaç, el transport del qual es feia de nit. Finalment, un recorregut pel riu Llobregat entre Puig-reig i Navàs ens mostra el seu aprofitament des de mitjan segle XIX.

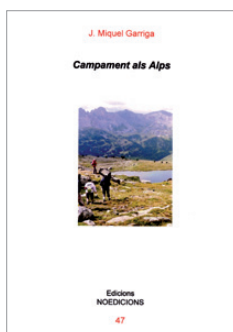
Carles Olmedo

Una recerca botànica

El camp d'estudi té com a àmbit geogràfic el territori administrat per la Generalitat de Catalunya. Inclou els pteridòfits (falgueres i grups afins) i els espermatòfits (gimnospermes i angiospermes).

Llibre vermell de les plantes vasculars endèmiques i amenaçades de Catalunya.
Llorenç Sáez / Pere Aymerich / Cèsar Blanché.
Argania Editio, 2010.

Caminant per les valls de Briançon

Destinat especialment als companys del CEC que van participar al campament dels Alps l'estiu del 2010.

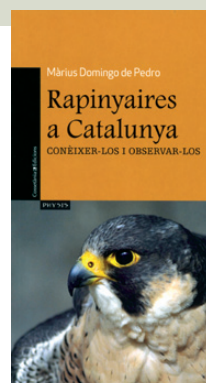
Campament als Alps.
J. Miquel Garriga.
Autoedició.

Per aprendre a fer nusos

En aquest manual veurem com es fan, pas a pas i amb fotos a tot color, 108 nusos i les seves aplicacions més comunes.

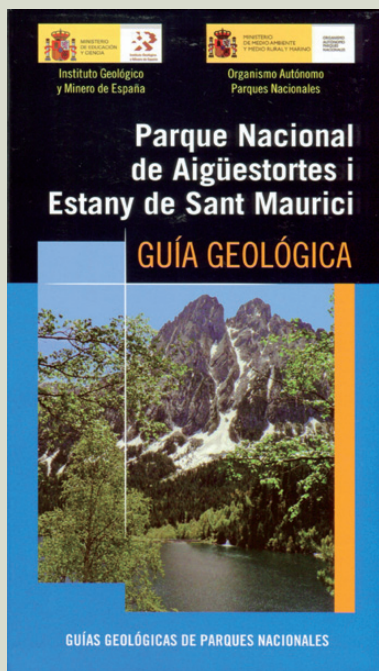
Manual completo de nudos.
Cristian Biosca Rolland.
Desnivel, Madrid, 2011.

Els ocells més espectaculars

La intenció és donar a conèixer de manera clara i entenedora els rapinyaires, tant nocturns com diürns, que hom pot observar de forma més o menys fàcil.

Rapinyaires a Catalunya.
Marius Domingo.
Cossetània Edicions, Valls, 2011.

Guia geològica del parc nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici

L'editorial Everest acaba de publicar un nou llibre de la col·lecció «Guías Geológicas de Parques Nacionales», a cura del geòleg Albert Martínez Rius. Aquesta guia és la clau per descobrir els secrets geològics d'Aigüestortes: la darrera edat del gel va donar lloc a les grans glaceres que escolpiren les roques granítiques i van formar cims agrests, arestes esmolades i valls profundes.

Les roques nues mostren una història tortuosa, que s'expressa en forma de plecs impossibles, com els de les calcàries dels Encantats o de cristalls que ens descobreixen l'origen magmàtic dels granits del parc. L'empremta actual d'aquest episodi del gel són els centenars de llacs, escampats per tots els racons, units per rius que recorren per meandres suaus o bé salten per parets que formen cascades.

Però aquesta guia també ens mostra com l'home, al llarg de la història, ha incidit sobre el paisatge geològic d'aquesta regió.

L'objectiu d'aquesta col·lecció és el de posar a disposició dels visitants i estudiosos dels parcs nacionals una obra amb diversos itineraris, que descriuen amb rigor científic i amb un lèxic amè i divulgatiu els processos geològics que es poden observar i les formes naturals singulars.

La guia d'Aigüestortes va acompanyada d'un mapa geològic i un mapa geomorfològic. Per acabar, inclou un apèndix amb la bibliografia seleccionada més important i també un glossari de termes.

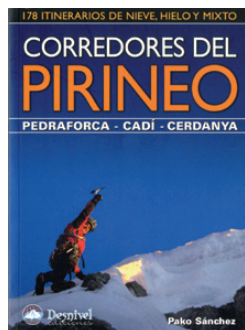
Ferran Alexandri

Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Guia geològica.

Albert Martínez Rius.

Editorial Everest, León, 2010.

(Guías Geológicas de Parques Nacionales).

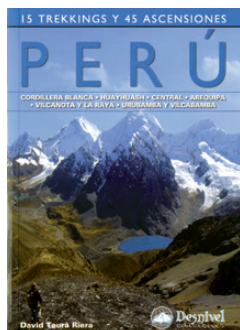
Vies d'escalada al Pedraforca, el Cadí i la Cerdanya

Onzè llibre d'aquest autor. L'estiu del 2010 va dissenyar una ruta de trekking pel Prepirineu català, anomenada Ruta Caracremada.

Corredores del Pirineo.

Pako Sánchez.

Desnivel, Madrid, 2011.

Per als més viatgers

Dades pràctiques per fer els trekkings i les ascensions més importants de les diverses serralades del Perú.

Perú. 15 trekkings y 45 ascensiones.

David Taurà Riera.

Desnivel, Madrid, 2010.

Els mapes topogràfics dels Pirineus catalans

Col·leccions «Capitals Comarcals i Unitats Geogràfiques». Aquests dos darrers mapes incorporen una nodrida representació d'elements d'interès per a l'excursionisme.

Mapa topogràfic de Catalunya 1:25 000.

Capitals comarcals, full de Sort Parc natural de l'Alt Pirineu Sud.

ICC, Barcelona, 2010.

Mapa topogràfic de Catalunya 1:25 000.

Unitats geogràfiques, full de la Vall Fosca, Montsent de Pallars, Vall de Manyanet.

ICC, Barcelona, 2010.

Darrers realitzacions destacades

AMÈRICA DEL NORD

ALASKA RANGE

Mont Foraker (5.303 m)

Nova Via

El norueg Bjorn-Elvin Artun i el nord-americà Colin Haley obren *Dracula* a la cara SE, un itinerari de gran envergadura, de 3.000 m de desnivell i amb dificultats extremes en terreny mixt. La part original de la via, on es concentra el sector més tècnic, és el gran ressalt de roca que domina el vessant, d'uns 1.000 m de desnivell. L'entrada l'efectuen per *False Dawn* i l'aresta final correspon a l'*aresta dels Francesos*. Ascensió non-stop, amb 31 h de pujada i 40 de baixada, realitzada el juny del 2010.

Cara SE del Foraker amb els itineraris existents (C. Haley):
Verd: SE Ridge, 1962. Vermell: French Ridge, 1976. Grog: Infinite Spur, 1977. Rosa: False Dawn, 1990. Taronja: Viper Ridge, 1991. Blau: Dracula, 2010.

DAXUE SHAN

MINYA KONKA

Grosvenor (6.376 m) /

Edgar (6.618 m)

Noves vies

Impressionant activitat la realitzada pel nord-americà Kyle Dempster i l'escocès Bruce Normand a les muntanyes de la Xina occidental, la passada tardor: lloc remot, clima difícil, parets inescalades, encadenament de dues primeres, estil alpí, dificultat i compromís... Alpinisme en majúscules.

Al Mount Grosvenor hi ascendeixen per l'evident canaló central de la cara O i en baixen per l'aresta NE i cara N, tot en 24 h ininterrompudes d'activitat. Escalada principalment en glaç, WI4+ i 1.300 m de desnivell.

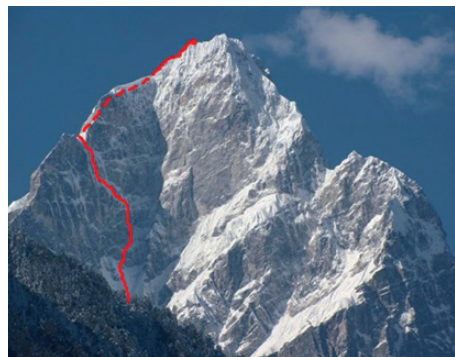
A l'Edgar obren *The Rose Of No-Man's Land* (WI5,M6 / 1.100 m de desnivell), un itinerari sobre glaç i mixt que es desenvolupa per la cara E. Vuit dies sense repòs, amb tres dies d'aproximació, tres d'escalada i dos de descens per l'aresta S.

Recordem que aquests dos alpinistes, junt amb Jed Brown, són

també autors de la sonada ascensió al Xuelian O, activitat que va merèixer el Piolet d'Or del 2010.

Cara O del Mount Grosvenor, amb l'evident corredor central (C. Trommsdorff).

The Rose Of No-Man's Land, al mont Edgar (B. Normand).

HIMÀLAIA

KINNAUR

Himachal Pradesh, cota 5.250 m

Nova Via

Nova aventura solitària de Sílvia Vidal, aquesta vegada en una paret inescalada del Punjab, a l'Himàlaia indi. Fidel al seu estil, un cop oberts i fixats els primers 150 m d'escalada, es penja definitivament a la paret, progressant lentament, ateses les dificultats i una meteo nefasta. Finalment, després de 23 dies de permanència, assoleix el final de les dificultats, a una cota aproximada de 5.250 m, i torna a terra rapelant l'itinerari. *Naufragi* (fins A4 i 6a+ / 1.050 m. de recorregut). Agost del 2010.

ALPS

VALAIS

Liskamm (4.477 m)

Esquí extrem

Descens amb esquís de la cara N per la *Hiebeler-Pokorski*, a càrrec d'Eric Saint Bonnet i el veterà Pierre Tardivel. Els francesos troben bones condicions en conjunt, amb només un sector delicat que consisteix en un pas estret i glaçat. Pendants al voltant dels 50° i 1.000 m de desnivell. Sembla que es tracta del primer descens del sector central del vessant. Juny del 2010.

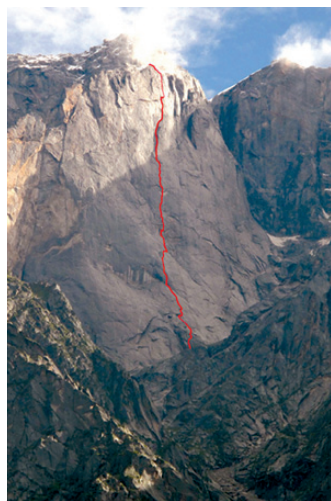
MONT BLANC

Droites (4.000 m)

Rècord

El passat gener del 2010 Ueli Steck supera la *Ginat* (IV.5 / 1.000 m de desnivell) de la cara N en 2 h 8 min, l'horari més ràpid fins ara. Altres ascensions significatives en el mateix estil són la d'en Messner en 8 h 30 min (l'any 1969 i per la *Cornuau-Davaille*), i la de Profit en 2 h 30 min (el 1982 per la *Ginat*).

Aquesta màquina d'escalar suïssa, un dels alpinistes més forts del panorama actual, posseeix també els horaris més ràpids a d'altres grans nords dels Alps: *Heckmaier* de l'Eiger en 2 h 47 min; *Mac Intyre* de les Jorasses en 2 h 21 min; *Schmidt* del Matterhorn en 1 h 56 min.

La línia de Naufragi (M. Martin).

PIRINEUS

ARIEJA

Cuns d'Aula (Lanet Clau), 2.443 m

Nova Via

A la crònica de febrer feiem referència a una nova via en aquest poc explorat vessant NE del massís del Mont Valier. Reprenem la contrada per anunciar una altra possibilitat, la via *Francesc Dalmases* (MD inf / 300 m de desnivell), situada al sector oriental de la paret i oberta per P. Vargas i J. Jover. Magnífic i espectacular itinerari, que supera un bastió vertical gràcies a línies de feblesa en forma de grans diagonals, i desemboca netament a una punta veïna de la coneguda per Lanet Clau. Pendants de neu sotingudes, amb un sector central força dret i una sortida difícil en roca. Es recomana portar 2/3 cargols, 2/3 pitons i 3/4 friends mitjans.

Accés per la vall de Montgarri, al costat català, o la d'Estours, al costat occità. Descens pel vessant S, directament en el primer cas, o travessant a l'E per assolir el port d'Aula i accedir a la banda N en el segon.

Via Francesc Dalmases a la cara NE dels Cuns d'Aulà (J. Jover).

PARABOLTS AL CERRO TORRE

Fa més d'un any que van arribant notícies en relació al parabolts instal·lats a la *Maestri* de 1971 del Cerro Torre. Tot va començar quan un equip austríac, encapçalat per David Lama, a partir d'un projecte d'escalada lliure i filmació a la via original de la fabulosa muntanya patagònica, va emplaçar més de 60 bolts, alguns fins, i tot al costat de fissures perfectament protegibles. L'objectiu no es va aconseguir, però allà van quedar les expansions. També material divers abandonat sense motiu aparent, com cordes i tendes. Sortosament, en el decurs de diferents repeticions posteriors, sembla que s'ha retirat bona part de l'equipament esportiu i deixalles, però no pas tot.

Recentment s'ha alimentat de nou la polèmica. Lama vol reenpendre el seu projecte. Tot i que ha volgut deixar clar que no tornarà a cosir l'itinerari (ni es despenjarà des de dalt per muntar una línia més factible a la paret Somital, com havia manifestat en alguna ocasió), les manifestacions del món de la muntanya són de desconfiança i rebuig.

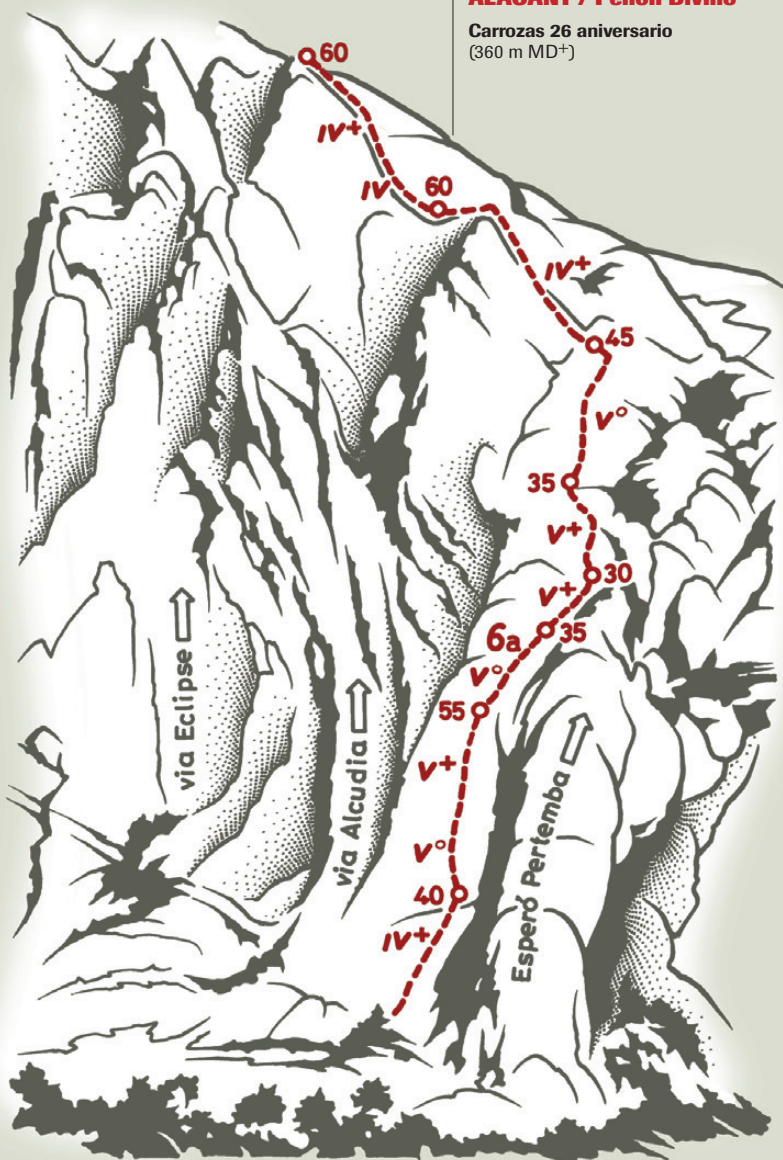
Superar en lliure una via tan severa i amb l'afegit de duresa que comporta l'entorn patagònic, seria una magnífica realització. Però no tot s'hi val, cal fer-ho respectant les normes de joc: escalar en estil alpi, sense afegir equipament fix i seguint el traçat original. Muntar un itinerari i després executar una sèrie de moviments sobre la roca, sense utilitzar les proteccions per progressar, podrà considerar-se una escalada lliure, però no la via del 71 en lliure. L'excés de mitjans que ha mostrat l'austríac, traeix els valors de compromís i aventura de l'alpinisme, alhora que desvirtua l'estil de l'ascensió de cara a futures repeticions.

Sorprenents itineraris des de la serra d'Aitana fins al Pirineu

Gràcies als bons oberturistes tenim, crònica rere crònica, uns itineraris prou coherents per comentar, des de la serra d'Aitana al Pirineu. Unes bones línies fins ara eclipsades que apareixen sorprenentment en llocs ben destacats, són el premi a la constància dels seus autors. Cal destacar els itineraris oberts a la Peña de Sin per la dificultat i concepció, veritables obres mestres de l'escalada actual. El 7è grau obligat és cada cop més habitual atès l'alt nivell d'uns escaladors que gairebé viuen escalant i no els fa falta quedar-se als rocòdroms. Encara que estem parlant d'unes minories, per aquí avança l'evolució de l'escalada d'aventura més ètica, sense romanços ni additius.

ALACANT / Peñón Divino

Carrozas 26 aniversario
(360 m MD+)

ALACANT

Al vessant sud de la serra d'Aitana apareix una paret força atractiva de roca excel·lent, on trobem tot un glossari d'itineraris poc freqüentats de totes les mides i dificultats, és el Peñón Divino. Amagat al darrere del Puigcampana, a la vall de Sella, el Divino mai ha estat de moda malgrat que al peu hi té una zona d'escalada esportiva prou reconeguda, amb un petit refugi inclòs. Manolo Pomares, un dels homes que més empremta ha deixat en totes les zones alacantines, ens remet una nova via entre l'Alcudia i l'esperó Pertemba (oberta per ell mateix el 1981), que representa una bona opció per hamortitzar la qualitat i llargària del terreny, la via *Carrozas 26 aniversario* (16-X-10). Oberta per Alejandro Javaloyes, Ovidiu Frasinca i M. Pomares en dues jornades, hi trobem les reunions muntades amb parabolts i alguns pitons i xapes a les tirades, on bàsicament ens assegurem amb tascons i friends fins al nº3.

Per a la baixada és recomanable remuntar uns 10 min en direcció al cim principal, fins que localitzem una canal evident a mà esquerra, mirant vers la timba, que duu al jardí penjat i a la gran diagonal que retalla la muralla. Mitjançant ràpels curts i alguna desgrimpada arribarem en poc més de 40 min al peu de paret.

MONTSEC

Al Montsec d'Ares, concretament a la paret de la Font Freda, Jaume Clotet i Joan Jover obren la via *Encontre literari* (11-XII-10), a l'esquerra del sector dominat per la famosa *Fissura Oblitqua*. Itinerari poc equipat en general, que ressegueix la lògica per diedres i fissures on despunta l'espectacular part central enmig de grans desploms. Els dos primers llargs i els últims metres de l'ascensió resten

ARMAND BALLART

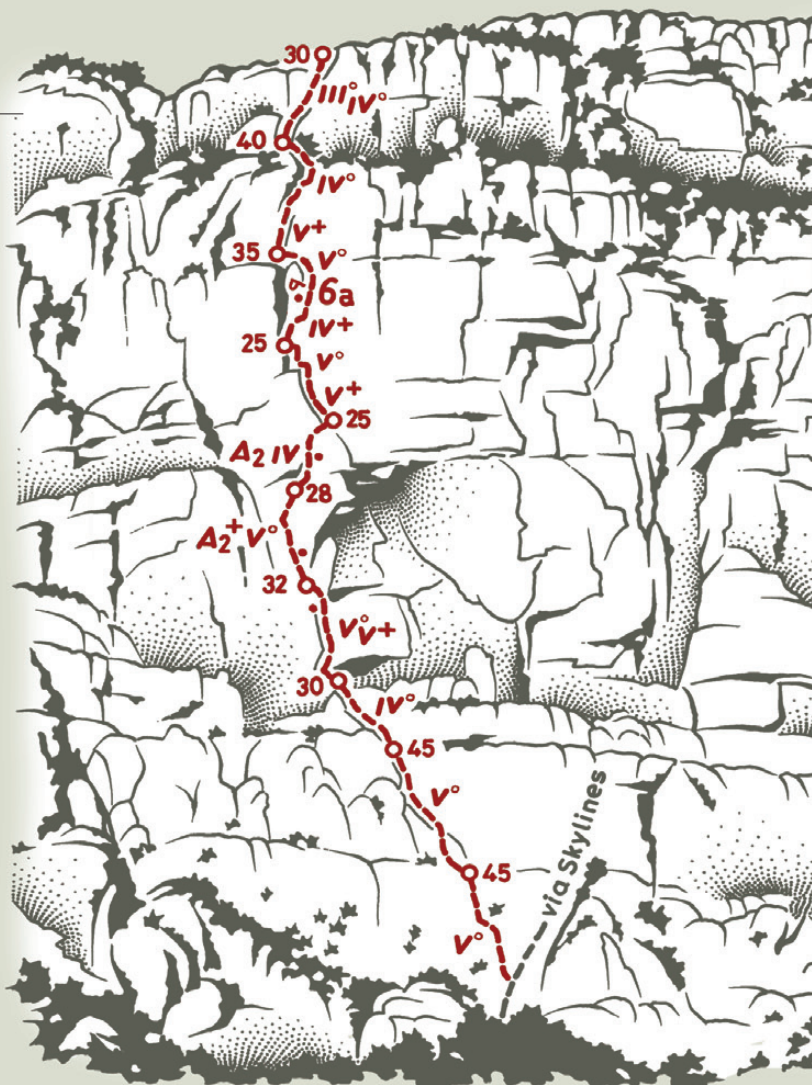
La paret del Peñón Divino, al vessant sud de la serra d'Aitana.

MONTSEC / Paret de la Font Freda

Encontre literari
(350 m MD/A2+)

una mica bruts, i l'entrada coincideix amb la via *Skylines*, que aviat se'n va a la dreta. En gairebé totes les reunions trobarem una o dues xapes. Cal dur uns 12 pitons assortits, tascons i friends petits i mitjans. El descens es fa remuntant uns 30 min en direcció oest fins a atènyer una canal de baixada (fita) que porta directament a la pista d'accés.

Al Montsec de Rúbies, dues noves rutes omplen un repertori cada cop més important al Peladet Oriental, gairebé sobre el mateix poble de Rúbies. La parella formada per Antxi i Llorenç enllesteix la via *Dues birres i unes braves* (22-V-10), i la cordada Joan Asín-Llorenç Vallés endevinen més a l'esquerra la *Cita a cegues* (agost-10). La primera aprofita les debilitats del terreny mentre que la segona s'engresca per un terreny més seductor i monolític. Totes dues resten semiequipades amb xapes i algun clau; cal dur els tascons i els friends fins al nº2. Roca bona en conjunt. El descens es fa caminant cap a la dreta fins que trobem el camí de la portella Blanca. Accés per pista des de Vilanova de Meià. Cal destacar que l'últim tram no és tant bo com la resta de la calçada.

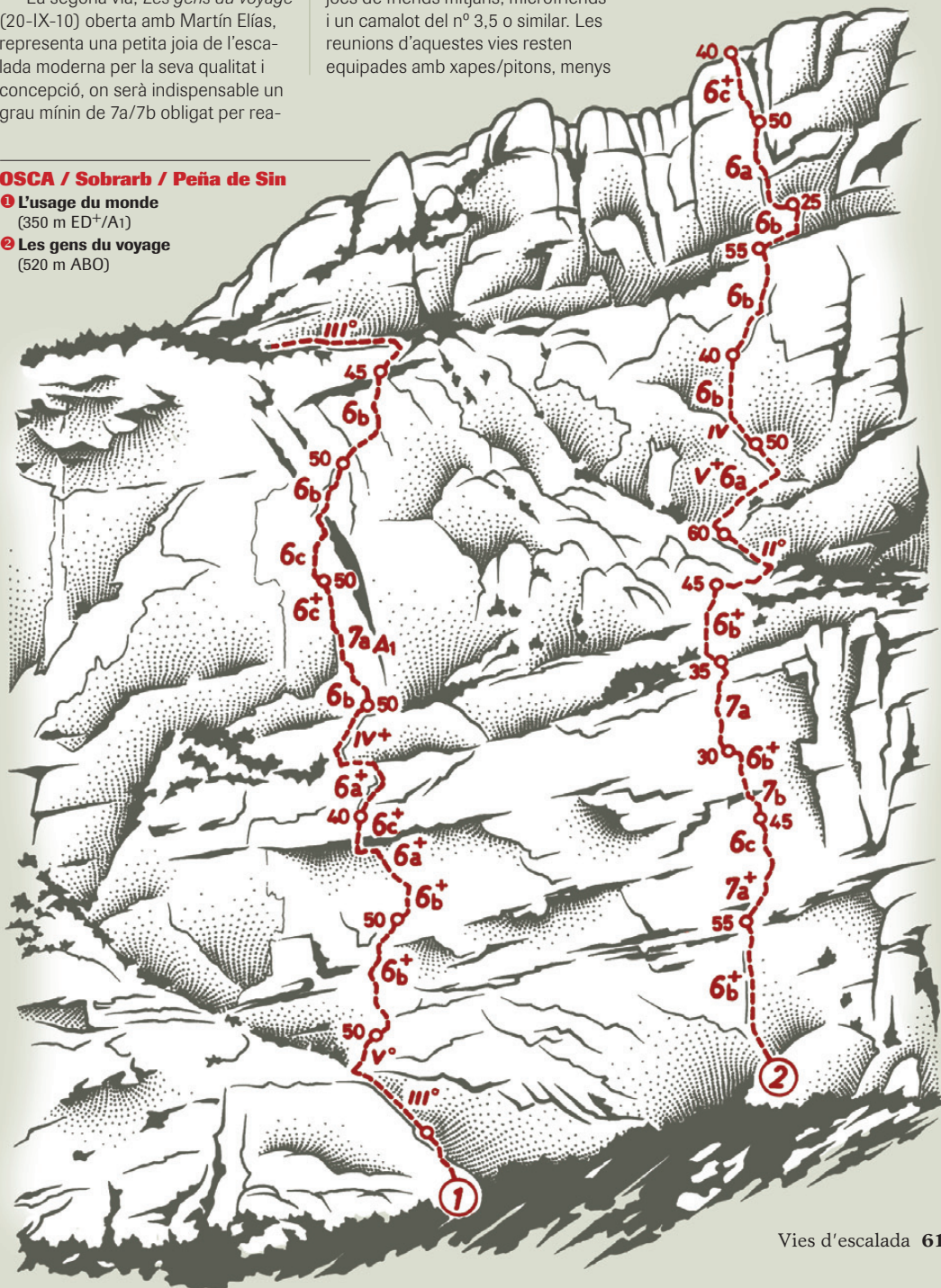

La segona via, *Les gens du voyage* (20-IX-10) oberta amb Martín Elías, representa una petita joia de l'escala moderna per la seva qualitat i concepció, on serà indispensable un grau mínim de 7a/7b obligat per rea-

alguna prou evident de muntar amb l'ajuda dels tascons/friends. La baixada consisteix en guanyar el cim principal i davallar per un bon camí al coll oriental i posteriorment al poble de San Juan de Plan (unes 2 h fins al cotxe).

1 L'usage du monde
(350 m ED⁺/A1)

2 Les gens du voyage
(520 m ABO)

El Caro (1.442 m) cim culminant dels ports de Tortosa

Ascensió pel coll de Pallers

La complicada orografia del massís del Port (com també s'anomena aquest conjunt muntanyós) pot ser més fàcil de comprendre vista des del cim culminant, el Caro, situat a 1.442 m. Muntanyes impressionants tallades per una multitud de barranques i valls han produït un especial relleu.

El Port és un terreny dur, aspre i ahora dolç i agraït. Potser aquest contrast sigui el motiu perquè tingui els seus incondicionals i que molts dels seus racons s'hagin conservat amb la seva bellesa natural. Fins i tot, a vegades, els desnivells semblen més suaus, especialment quan es pugen protegits del sol per l'espessa capa de vegetació que acostuma a recobrir el vessant nord d'aquesta muntanya.

Per arribar al refugi de Caro s'ha de seguir la carretera del Port que surt de Tortosa. És una carretera espectacular, tant pel seu traçat com per les vistes que ofereix. El refugi està envoltat de diversos xalets d'una urbanització.

Itinerari

- Refugi de Caro
- Coll de la Carrasqueta
- Coll de Pallers
- Moleta Rodona
- Caro

0:00 h Es deixa el refugi per anar fins a la carretera. Cap a la dreta cal seguir les marques de pintura del GR 7, que porta a Fredes. No es triga en arribar al coll de la Carrasqueta. A l'esquerra hi ha un ampli lloc per aparcar, si és que s'ha arribat fins aquí amb vehicle. Comença un corriol que primer guanya altitud amb suavitat, però després s'enfila de valent pel mig del bosc fins al coll

de Pallers. Malgrat la forta pujada, és potser el tram més agradable de l'itinerari, especialment en els dies de molta calor.

1:15 h En assolir la carena es deixa el bosc enrere i comencem a caminar per l'aspre pedregar. El coll de Pallers se situa entre dues grans roques que tenen aquesta forma. El camí passa entre el Paller Quadrat i el Paller Rodó. A partir d'aquest punt el camí es divideix. El de la dreta segueix el GR 7, que marxa cap a Fredes. Per anar al cim del Caro s'ha de continuar pel de l'esquerra, que va seguint la carena saltant-la d'un costat a l'altre.

1:30 h Les marques de pintura comencen a ser substituïdes per fites de pedra. Cal superar una costeruda canal plena de rocs per anar avançant. Això fa que s'hagi parat atenció a les fites, que es confonen amb el paisatge. De tant en tant, es pot veure una marca de pintura. En resum, s'ha d'anar a buscar la carena.

1:50 h La ruta se suavitza mentre s'arriba al pla de Moleta Rodona. S'avança entre rasclers i restes d'arbres cremats. És la part alta de la capçalera del barranc de la Cova Pintada, que circula uns 300 m més avall. Comença a destacar la vista sobre el relleu, especialment la de l'esquerra, que cau vertiginosament cap al fons del Mascar.

2:15 h Es van guanyant metres d'altitud passant per algunes ondulacions del terreny fins que s'arriba a un petit coll. L'arrodonit cim del Caro destaca al davant imposant un cert respecte, especialment per totes les antenes que suporta. Cal anar per l'esquerra de la carena fins a trobar una canal que sembla que porti al cim. Durant la pujada per aquesta canal, es veuen vertiginoses vistes sobre el Mascar.

2:45 h Petit coll abans d'arribar a la part més alta. S'arriba al cim. Entre les antenes hi ha una imatge de la verge de la Cinta. La veritat és que fa una sensació rara estar enmig de

tantes andròmines metàl·liques. Els responsables del parc natural dels Ports han construït una plataforma a manera de mirador. En dies clars la panoràmica és impressionant. Una gran part de la comarca del Baix Ebre es pot veure des d'aquí dalt, fins i tot el tram final de l'Ebre fins a la desembocadura.

La baixada es pot fer per una drecera anomenada el Tub, però no és massa aconsellable. El millor és seguir la pista que porta de nou a la urbanització. Aprofitant algunes dreceres es poden tallar diversos revolts.

3:30 h Un cop a baix, en pocs minuts s'arriba al refugi.

El cim del Caro amb el seu barret d'antenes.

Temps de camí

3 h 30 min.

Desnivell

400 m.

Dificultat

Mitjana.

Cartografia

Baix Ebre. Institut cartogràfic de Catalunya. Escala: 1:50.000.

LLIBRERIA
Horitzons

València, 149 - 08011 Barcelona
93 451 30 97

www.llibreriahoritzons.com
llibreriahoritzons@gmail.com

**BEN AVIAT
BOTIGA
ON-LINE**

Llibres de muntanya, natura i viatges.
Mapes, guies, cartografia digital.
GPS, rellotges Suunto, accessoris.
Literatura general, infantil i juvenil.

Et busquem aquell llibre que vols.
T'ajudem a planificar la teva sortida,
viatge o trekking.

Organitzem cursos d'orientació, fotografia,
natura i més.

EXPOSICIONS

«40 anys de muntanya»

El dijous 17 de febrer es va inaugurar l'exposició «40 anys de MUNTANYA» a la sala Albert H. Gordon del Centre Excursionista de Catalunya. Aquesta exhibició cultural i artística, que va estar oberta al públic fins al 21 de març, dissenyada per Martí Pujol i Aina Pau, oferia un recorregut per la història de la que es considera la primera revista excursionista en català.

S'hi van poder veure representades les 240 portades de la revista, des del nº 648 (corresponent a l'abril de 1970, quan *Muntanya* va comen-

ROGER ROVIRA

çar a publicar-se en català) fins al nº 888 (abril del 2010), acompanyades de plafons de text i d'il·lustracions gràfiques que expliquen la història d'aquests quatre decennis; també es mostrava com es fa el procés d'edició dels articles, es donaven dades informatives de la revista i es feia un petit homenatge als autors que, benèvolament, han fet possible aquests quaranta anys amb els seus treballs.

L'exposició també estava dotada d'elements artístics, a cura de Carles Pujol, autor de la pintura *Triangle*, emblema d'aquest aniversari que, col·locat a l'entrada de la sala, convidava a entrar el visitant. És destacable també el documental *40 anys de Muntanya* (35 min), dedicat a la revista, i també a l'excursionisme, treball realitzat pel mateix artista Carles Pujol, així com també el triangle blau

que es dibuixava al terra de la sala i en una de les parets, cosa que feia que aquesta exposició es convertís en una autèntica videoinstal·lació.

L'exposició també presentava el nº 893 de *Muntanya*, el primer del 2011, que oferia un aspecte totalment renovat: disminució de format, nou disseny, més pàgines i un tractament modernitzat dels articles i de les seccions.

L'acte d'inauguració va començar a la sala d'actes amb les intervencions de Josep M. Puente, president del CEC; Ferran Alexandri, director actual de *Muntanya* i comissari de l'exposició, i de Xavier Serraïma, en representació de l'Associació de Publicacions Periòdiques en català (APPEC). Hi varen assistir més de dues-centes persones, entre socis del club, subscriptors, mitjans de comunicació, entitats diverses i amics en general.

APLECS EXCURSIONISTES

XXXV Aplec dels Països Catalans a l'Alguer

Enguany el 35è Aplec dels Països Catalans tindrà lloc a l'Alguer, a l'illa de Sardenya, del 29 d'octubre a l'1 de novembre. El Centre Excursionista de l'Alguer, en l'edició anterior de Sóller, en rebre la bandera de l'aplec, va signar oficialment el càrrec d'organitzador per a un esdeveniment tan important que, per la primera vegada es farà dins del territori de l'estat italià, en una ciutat que encara es considera sarda i catalana.

Amb la prematura desaparició de Francesc Beato, l'il·lustre coordinador dels aplecs, membres del CEC i el CEA senten un compromís encara més fort i creuen que en memòria d'un excursionista tan important podran treure les forces per treballar de manera més eficient. Amb la col·laboració de diverses entitats catalanes i amb el patrocini de moltes entitats, com ara la FEEC, l'edició del 2011 deixarà un record inoblidable als participants, amb tres dies intensos d'excursions, visites guiades, xerrades i concerts.

Més informació a:

www.aplecexcursionista.cat

ESQUÍ DE COMPETICIÓ

Kilian Jornet fa història i guanya per tercer cop la mítica Pierra Menta

Després de quatre dures etapes, Kilian Jornet, formant parella amb Didier Blanc, es va adjudicar el 20 de març passat la victòria en la 26a edició de la Pierra Menta, la cursa d'esquí de muntanya per etapes més important del món, fita que ja va aconseguir el 2008 i 2010.

Sabedor que acaba de fer història –només cinc o sis esportistes han aconseguit els tres triomfs que té Kilian a la Pierra Menta–, l'esquiador es mostrava molt satisfet.

Kilian va tenir paraules d'elogi vers el seu company d'equip, el francès Didier Blanc: «Aquesta victòria no és només meua. Som dos corredors, un equip, i són moltes les coses que se't passen pel cap quan estàs patint i ara que has guanyat, però jo valoro molt la convivència amb el company.»

Deixada enrere la Pierra Menta, ara Jornet ja pensa en la Copa del Món individual. Només falta una prova per disputar, la de mitjan abril, i Kilian té moltes opcions d'aconseguir el títol.

ESQUÍ DE COMPETICIÓ

III Cursa de la Lluna, la cronoescalada nocturna al Puigmal del CEC

El dissabte 19 de març a la nit es va celebrar la tercera edició de la Cursa de la Lluna, la popular nocturna d'esquí de muntanya al cim del Puigmal. En aquesta tercera edició, van pujar a Núria 165 participants, entre els quals hi havia 120 inscrits a la cursa d'esquí, 45 a la passejada amb raquetes i 20 acompanyants.

Amb les nevades de la darrera setmana i les bones condicions meteorològiques del mateix dia de la cursa, es va poder desenvolupar en

unes condicions òptimes per a l'esquí i les raquetes. Amb una lluna plena magnífica, un cel clar i una temperatura que rondava els 0 graus, a 2/4 de 8 del vespre es donava la sortida dels corredors, que van seguir l'itinerari senyalitzat que passava pel forat de l'Embut i el Pluviòmetre, per arribar finalment al cim del Puigmal. Aquest any, com a novetat, el traçat de la cursa es va senyalitzar amb balises lluminoses, cosa que va fer que el recorregut fos més visible.

Els guanyadors en categoria masculina absoluta van ser: Jordi Bes, amb un temps de 50' 18", seguit de Genís Zapater, amb 52' 10" i de Marc Reixach, amb 52' 45". En la categoria femenina absoluta les guanyadores van ser: Tina Bes, amb 1h 02' 35", seguida d'Anna Comet, amb una diferència de poc menys de 3 minuts, i de Laura Gorina amb 1h 30' 10".

Amb un sopar de germanor per a tots els participants, el lliurament de premis i un sorteig de material proporcionat pels patrocinadors, acompanyat de bona música, es va donar per acabada la tercera edició de la Cursa de la Lluna.

Més informació:

<http://cursalluna.cec.cat>

Classificació Pierra Menta 2011

1. Blanc, Didier / Jornet Burgada, Kilian	08:40:09
2. Giacomelli, Guido / Holznecht, Lorenzo	08:45:11
3. Eydallin, Matteo / Trento, Davis	08:48:56

PUBLICACIONS

Vèrtex, millor iniciativa editorial de l'any 2010

El Centre de Cultura Contemporània de Barcelona va acollir el 2 de febrer passat la 12a edició dels Premis APPEC, en els quals la revista Vèrtex es va endur un dels principals guardons de la nit, el de millor editorial. D'aquesta manera l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC) reconeix la capacitat de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC) d'impulsar la revista Vèrtex i consolidar-la com un dels referents de les publicacions de muntanya al nostre país.

La Nit de les Revistes és la festa anual de les capçaleres escrites en llengua catalana. En la darrera edició, els editors van atorgar a Vèrtex el premi a la millor editorial (dotat amb 6.000 €), per la seva tasca d'impuls al capdavant d'una revista líder, referent i prescriptora en els esports de muntanya.

Un fototeodolit del segle XIX

El Centre Excursionista de Catalunya ha reunit des de la seva fundació l'any 1876 un conjunt valuós d'objectes i peces d'art. Alguns d'aquests objectes són encara poc coneguts, malgrat el seu gran interès, com ara els que es poden classificar dins del fons d'estrís tècnics o de fotografia.

Aquest aparell, que es conserva exposat al petit museu de l'Arxiu Fotogràfic del CEC, és en realitat una antiga càmera fotogràfica acoblada a un teodolit excèntric, emprat en topografia per obtenir fotografies amb precisió sobre el terreny topografiat. També en fotogrametria terrestre, combinat amb l'aparell corresponent, servia per al mesurament estereoscòpic en els aixecaments topogràfics.

El primer d'aquests tipus d'aparells fotogràfics fou construït pel Prof. Koppe de l'Alte École Technique de Braunschweig l'any 1890, per encàrrec de l'enginyer Pio Paganini, per fer l'estudi del tren de la Jungfrau. Aquesta càmera està exposada al Musée Suisse de l'Apareil Photographique de Vevey.

DESCRIPCIÓ DE LA CàMERA

Càmera fotogràfica amb plaques de vidre mida 13x18 cm.

Diafragma: disc rotatiu amb obertures de diferent diàmetre.

Obturador: no disposa d'obturador. El temps d'exposició s'obté retirant el tap i cronometrant el temps.

Enfocament: per mitjà d'un vidre esmerilat.

Correcció del paral·lisme: desplaçament vertical de l'objectiu mitjançant un joc de pinyons i cremalleres combinat amb un sistema basculant de la placa sensible.

Com qualsevol teodolit, té un cercle horitzontal graduat de 0 a 360°, amb un sistema de lupa per a la lectura de precisió. El cercle vertical acoblat a l'ullera està igualment graduat, de 0 a 180°, amb un sistema de lectura de precisió. Pel perfecte anivellament de l'aparell, disposa de tres cargols de rosca fina combinat amb dos nivells de bombolla. Les plaques estan prote-

gides per un estoig de fusta amb tapa de persiana.

La part mecànica és d'alta precisió; però també la part de fusta és un treball d'ebenistaria fina. Tot l'equip està protegit per una caixa de fusta i funda de cuir per al transport.

Aquest aparell, fabricat per R. Lechner-Viena, durant molts anys s'ha conservat a la Secció de Geografia i Ciències Naturals del

CEC, tot i que no se'n coneix la procedència, segons informació del Sr. Narcís Rucabado. Després de la peça exposada al Musée Suisse de l'Apareil Photographique de Vevey, el fototeodolit del CEC és un dels pocs aparells d'aquest estil que es conserven al món.

Truca per subscriure't a la revista Muntanya

933 152 311

Et donarem sis bones raons
i un parell de bastons

895

896

897

898

899

900

**6 números +
bastons de muntanya
Ferrino DIORITE**

26 €
(enviament gratuït)

 FERRINO

Bastons de muntanya DIORITE

- 3 seccions telescòpiques d'aliatge d'alumini.
- Regulables de 60 a 140 cm.
- Puny ergonòmic i antilliscant amb punta de tungstè.
- Equipat amb rosetes de neu i punta silenciosa.
- Valorats en **40 €**

Centre Excursionista de Catalunya

Paradís, 10 i 12 - 08002 Barcelona - www.cec.cat

De dilluns a divendres, de 9:00 a 13:00 i de 16:30 a 21:30

Números endarrerits ¿Te'n falta cap? Oferta especial: **6 números 18 €**

COMPANYIA DE GUIES

deixa't guiar...nosaltres et portem

DEL 29 D'ABRIL A L'1 DE MAIG:
DESCENS DE LA VALLÉE BLANCHE
AMB ESQUÍS DE MUNTANYA

7 DE MAIG:
ESCALADA AL CAVALL BERNAT
DE MONTSERRAT

**Per assolir els teus reptes. per seguretat,
per aprendre, per comoditat.**

Escola de muntanya

Escalada
Descens d'engorjats
Vies ferrades
Esquí de muntanya
Orientació
Alta muntanya
Estades al Pirineu
Estades als Écrins
Escalada en sala de bloc

Servei de Tecnificació

Programes de millora
tècnica i d'entrenament
sota la tutela d'un
bon equip de tècnics
esportius professionals.
iTecnifica't amb nosaltres!

CEC

Més de 100 anys d'experiència
Assegurança inclosa en totes les activitats

www.cec.cat
escola@cec.cat

tel. 933 152 311
guies@cec.cat